

13

ARKITEKTEN

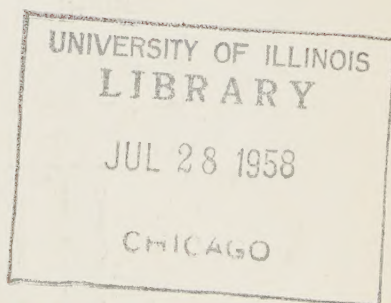
HOLD

Stengade:

vad skal der ske med Københavns gamle bydel

ar Holm:

vad mener familien om boligens udformning

MEDDELELSER FRA DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

ARKITEKTEN

ARG. 60

1958

NR. 13

SIDE 209 - 224

AFLEVERET TIL POSTVÆSENET 24. JUNI 1958

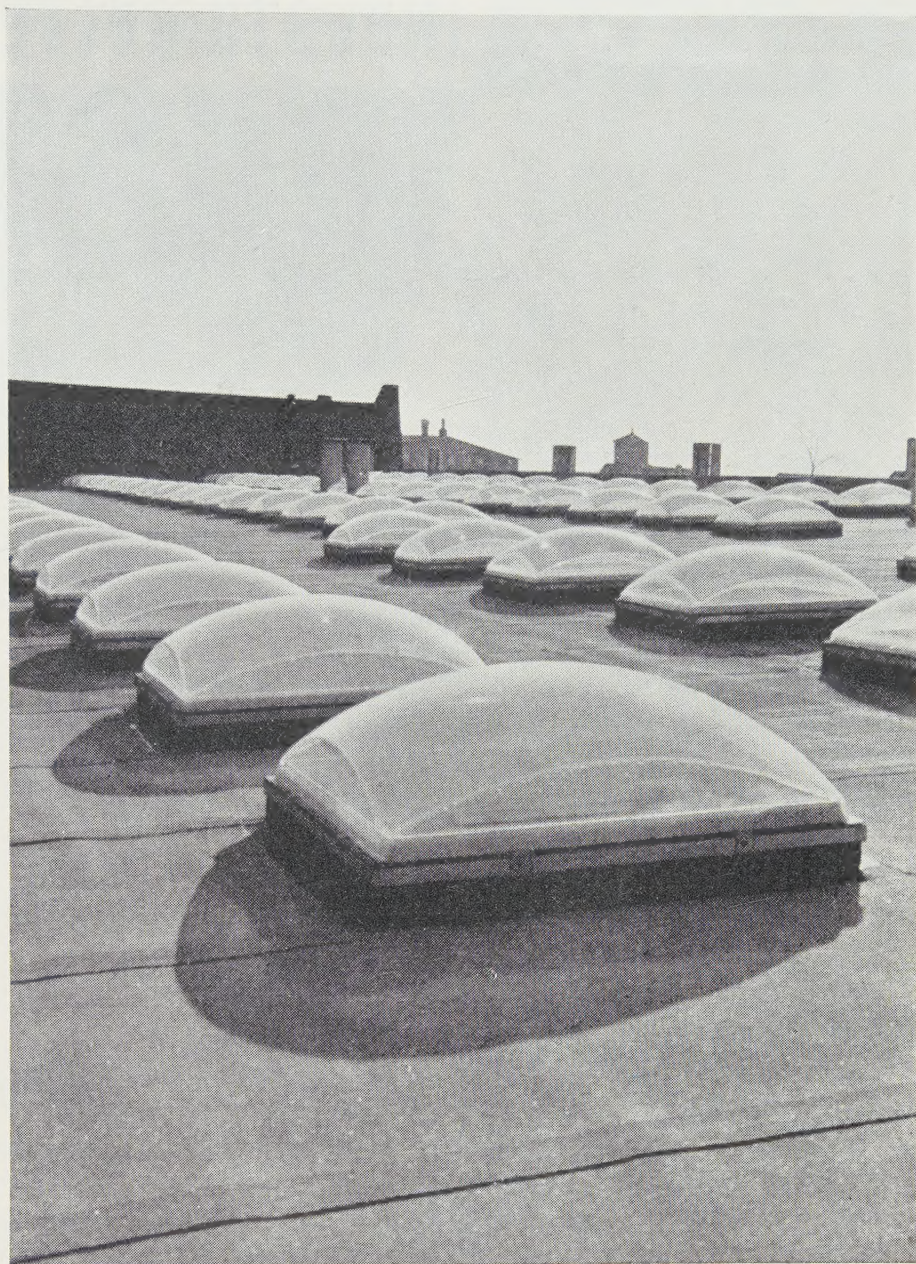

**når
gulv-
planen
skal
lægges...**

gælder det om at vælge de rigtige materialer og farver. Linoleum har tradition for stor slidstyrke, det har en enestående varme- og lydisolerende evne, og det findes i et rigt udvalg af klare farver. Disse fordele i forbindelse med Linoleums lave anskaffelsespris er grunden til, at så mange arkitekter vælger Linoleumsgulve, den ideelle gulvbelægning i moderne byggeri.

linoleum

en gulv-værdi, der holder!

Fabriksbygning for fabrikant Mads Eg Damgaard. Arkitekter Karen og Jan Eggen

SQUARE DOMES

MØNSTERBESKYTTET

EDVARD STORR^{A/s} TEKN. AFDELING

LIVJÆGERGADE 17-19 . KØBENHAVN Ø. . TELEFON TRIA 4200

Stelcon

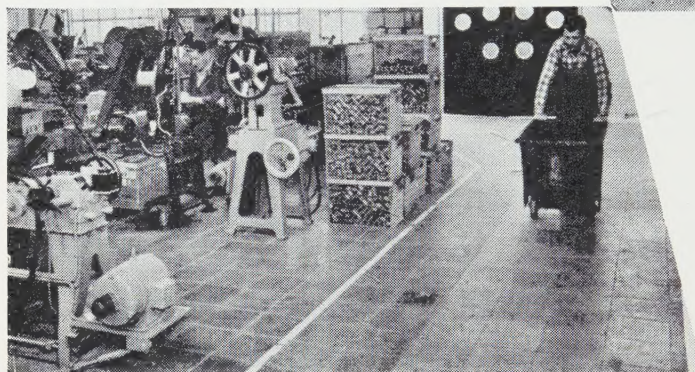
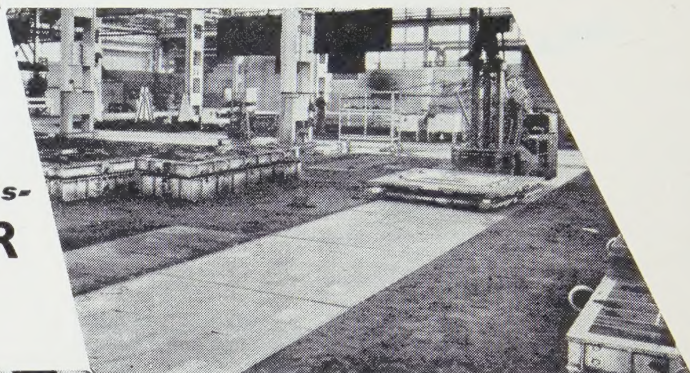
INDUSTRIGULVE

SLIDSTÆRKE OG STØVFRI BELÆGNINGER

Leveres i

2

konstruktions-
TYPER

1: MOBILE GULVE = STELCON-PLADER

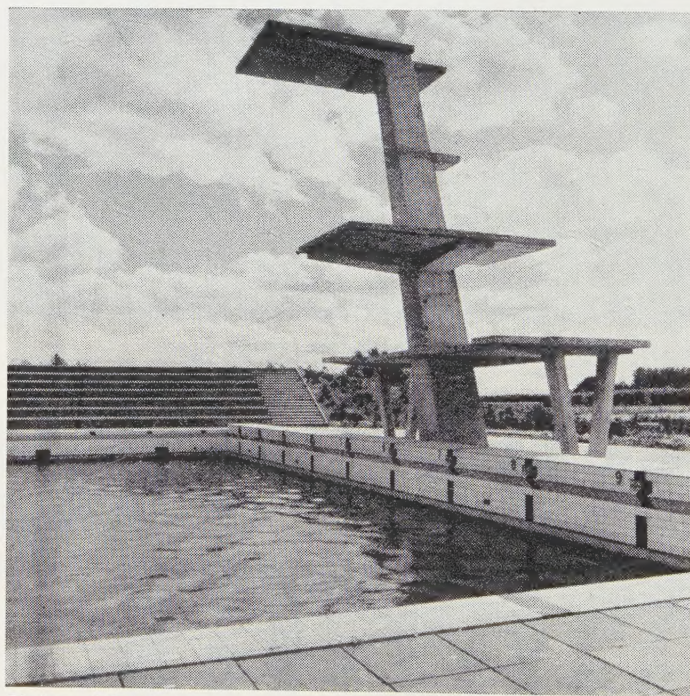
leveres i standardformater f. eks. 2×2 og 2×1 m med 3 forskellige slidlagstyper. Stelcon-pladerne udlægges i sand direkte på jorden og kan senere efter behov løftes og flyttes eller lægges om.

2: FASTE GULVE = STELCON FLISER

leveres i standardformat 30×30 cm med 5 forskellige slidlagstyper. Stelcon-fliserne udlægges i cementmørtel på betonunderlag og danner en plan og slidstærk fast belægning.

HØJGAARD & SCHULTZ A/S

BETONELEMENTFABRIKEN
VASEKÆR 15 · HERLEV · TELF. 94 15 4

Gladsaxe friluftsbad

HÖGANÄS

GLASEREDE
FAÇADEKLINKER

UGLASEREDE
GULVKLINKER

SINTREDE
GULVFLISER

GLASEREDE
LERRØR

ILDFASTE
MATERIALER

SYREFAST
STENTØJ

A/s STEN- & KLINKER-KOMPAGNIET

Frederiksberg Allé 18-20
København V – Hilda 2012

ARKITEKTEN

Meddelelser fra Danske Arkitekters Landsforbund.
Udgivet af Arkitektens Forlag.

Redaktion:

Poul Erik Skriver (ansv.)

Chr. Enevoldsen

Redaktionsudvalg:

Johan Pedersen (leder), Jarl Heger, Erik Nilsson, Elliot Hjuler,
Henning Meyer og Gehrdt Bornebusch

Annonceredaktion:

Bertel Barnholdt (annoncechef)

Lillian Schmidt (sekretær)

Redaktionens adresse: Bredgade 66, København K, tlf. Minerva 1290.

Udsendelsesdag: Hver anden onsdag. Redaktionen slutter 14 dage
før udsendelsesdagen.

Pris: 3 kr. pr. hæfte i løssalg, abonnement 48 kr. årlig.

Signerede artikler står for forfatterens regning, usignede for den
ansvarshavende redaktors regning. Kun når det udtrykkeligt er
angivet, kan artikler ses som et udtryk for Danske Arkitekters
Landsforbunds standpunkttagen.

ERINDRINGSLISTE

Konkurrencer

Nordisk konkurrence om stadshus og politistation i Falun, Sverige.
Program rekvireres hos fastighetschefen Kurt Danielsson, Fastig-
hetskoret, Åsgatan 27, Falun, mod depositum på d. kr.
140,- indbetalt til D.A.L. Afleveringsfrist 31. oktober 1958.

Lokal offentlig idekonkurrence om billigt boligbyggeri i Esbjerg. Afleve-
ringsfrist 1. august 1958.

Filmmuseet

Vi gør opmærksom på, at der i juni, juli og august kun vil være
een ugentlig aftenåbning i museets bibliotek og arkiver, nemlig
tirsdag kl. 19-21. Der vil hele sommeren være åbent i den sæd-
vanlige tid mellem kl. 12-15, undtagen i ugen fra d. 14.-19. juli,
hvor hele museet holder lukket.

Statens Museum for Kunst

Statens Museum for Kunst. Kunstmuseets annex, Kastelsvej 18:
Isakson, Weie, Giersing og deres samtidige. Åben daglig 10-17,
tirsdag undtagen.

Arkitektur nr. 3

I *Arkitektur* nr. 3, der netop er udkommet, publiceres Århus
katedralskole af C. F. Møller, Thieles butik af Kaare Klint og
Vilhelm Wohlert, Adventskirken i Nærum af Eske Kristensen,
Den katolske kirke i Lyngby af Carl R. Frederiksen, Lundehus-
kirken af Holger Jensen, Bent Moudts eget hus og Erik Herløw
og Thormod Olesens nye grydeserie for Ribe Jernstøberi.

Der bringes desuden eksempler på kirkebyggeri i udlandet
samt andet orienterende stof fra udenlandske tidsskrifter.

Glædelige omstændigheder

tvinger os til at appellere til læsere, der kan undvære et eksem-
plar af *Arkitektur* 1/1958. Det er helt udsolgt. Vi vil derfor meget
gerne tilbagekøbe velholdte eksemplarer til de nye abonnenter,
der stadig melder sig.

Enkelte abonnenter har modtaget de første numre af *Arkitektur*
1958 uden at betale abonnementet. Disse abonnenter kan glæde
os ved at returnere de pågældende numre.

ARKITEKTENS FORLAG

Bredgade 66, København K. Minerva *1290.

Forlagsleder: R. Dahlmann Olsen.

I dette hæfte indlæg fra:

Det Fyenske Trælastkompagni A/S, Odense

Patentanmeldt

STJERNE SKIFER

Skriv efter:
tilbud
brochure
tækkeanvisning

Intet bræddeunderlag

Let at oplægge

Effektiv ventilation

Dobbelt lag asfaltskifer

Mange smukke farver

10 års garanti

A/s PH Ø N I X

TAGPAP OG VEJMATERIALER

København, telf. Byen 7636

Vejen, telf. nr. 1

★

CUPRINOL

Grøn - Brun »!« - Farveløs

mod Forraadnelse og Svamp

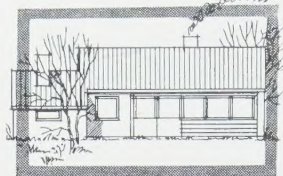
Disse Cuprinol-Typer, der alle har en ene-
staaende Konserveringsevne, er uopløselige
i Vand og fremstillet til Imprægnering af
alt Træværk.

Cuprinol er et siden 1910 udviklet dansk
Produkt og fremstilles paa Grundlag af de
paa *Cuprinol-Fabrikkerne* i Danmark, Norge,
Sverige, Belgien, Canada, England, Portu-
gal og U.S.A. indhøstede videnskabelige og
praktiske Erfaringer, saaledes at der til en-
hver Tid i *Cuprinol's* Sammensætning ind-
gaar en Kombination af de nyeste aktive
kemiske Stoffer, og Navnet CUPRINOL
er derfor altid en Garanti for den størst
mulige Effektivitet paa Konserveringens
Omraade.

Forlang Redegørelse og Vejledning.

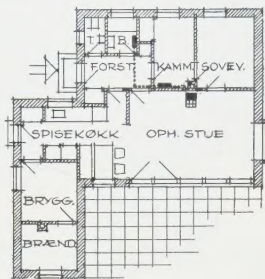
AKTIESELSKABET KYMEIA

Glentevej 61 - København NV - Telefon C. 7516

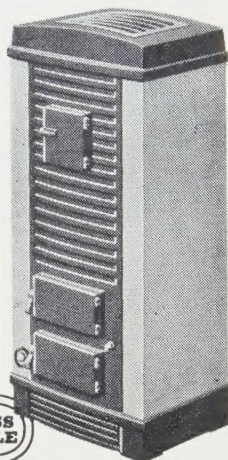

termostatstyret
centralvarmeanlæg

HESS-O-MATIC

giver konstant varme og
udnytter brændslet fuldtud

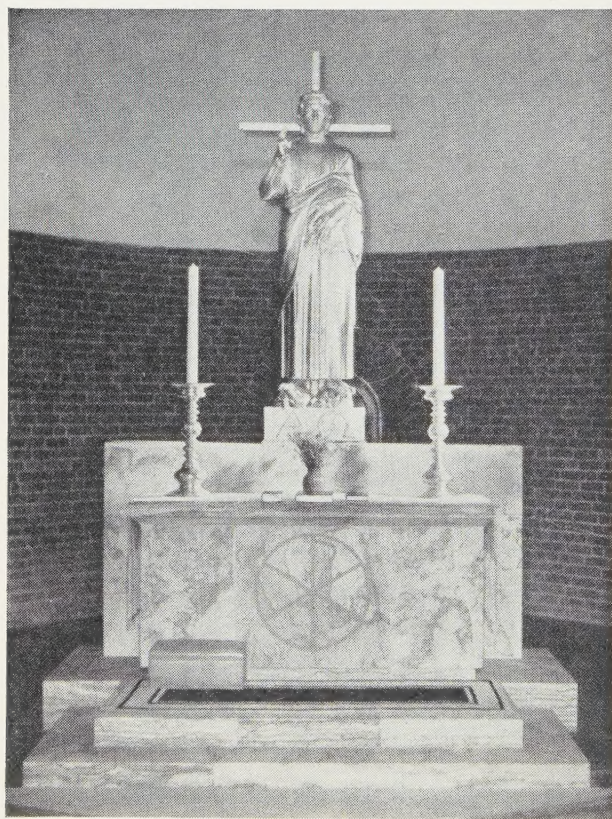

Termostatstyret – derfor dejlig,
konstant varme overalt –
med et minimum af pasning

Fuld udnyttelse af brændslet

Altid varmt vand i køkken og
badeværelse

Ønsker De nærmere
oplysninger om denne
rationelle opvarmnings-
metode – så skriv til . . .

Alter i Vor Frelsers Kirke, Horsens, udført af sleben Gjellebæk Marmor
Billedhugger, Professor E. Utzon-Frank. Arkitekt, kgl. Bygningsinspektør V. Norn

A/s ANKERSCHE MARMORFORRETNING
STENBRUD OG STENHUGGERIER . MARMORVEJ FRIH. KØBENHAVN Ø . CENTR. 8331

Uddrag af Generalplanskitsen for København

I sin artikel i dette nummer af Arkitekten henviser Erik Stengade bl. a. til følgende afsnit i Generalplanskitsen.

„Jævnside med de fornyelsesopgaver, der stadig trænger sig på i bykernen, stilles man også overfor krævende bevaringsopgaver, idet et stort antal af vore fornemste historiske og arkitektoniske mindesmærker findes i denne bydel.

Der optræder således side om side store erhvervsinteresser, som har krav på vidtgående hensyntagen, og betydelige kulturværdier, som det må være samfundets pligt at beskytte.

Med den langvarige boligmangel er der skabt en uheldig udnyttelse af den eksisterende boligbestand med en øget overbefolkning af smålejligheder . . . Når familier med børn, der naturligvis må have en forret til ledige lejligheder, får anvist boliger i . . . den indre by, som er dårligst egnede netop for sådanne familier, er det udtryk for en socialt og brugsmæssigt uheldig udnyttelse af boligmassen.

Den stærke koncentration af arbejdssteder indenfor et lille område af byen og de trafikproblemer, der følger hermed, kender vi fra storbyer over hele verden. Den stigende anvendelse af biler i bytrafikken har gennem de senere år medført en voldsom skarpelse af vanskelighederne.

Selve boligbestanden i de centrale områder er så uensartet som vel tænkeligt, den omfatter både byens mest eksklusive og den ringeste lejligheder.

Det er formodentlig uundgåeligt, at der ved boligfornyelsen i den indre by sker en tilflytning af bedrestillede, mindre husstande og enlige. Denne udvikling synes ikke urimelig, idet den ikke medfører det samme store behov for institutioner og friarealer, som er gældende for almindelige boligkvarterer, men som er vanskeligt at tilfredsstille i den indre by.

I bydelen indenfor voldlinien kan bebyggelsens alder ikke tages som udtryk for boligkvaliteten. Her stammer endnu den største del af bygningsmassen fra før midten af forrige århundrede, men de gamle ejendomme har i forskelligt omfang gennemgået forbedringer og ombygninger, undertiden ombygninger, som har ligget på grænsen til nybyggeri.

Det, der imidlertid giver den indre by som helhed dens særlige karakter, er dog næppe så meget disse velbevarede husrækker eller bydelens store bestand af gamle huse, det er snarere selve bystrukturen, den blanding af nye og gamle bygninger, som indrammer gaderne og som fastholder det gamle gadenet . . . Vanskelighederne er da også opstået netop der, hvor bygningsfornyelsen er sket uden overensstemmelse med den tidligere bebyggelseskarakter.

De små ejendomme, som er et særkende for den indre by, vil kunne imødekomme de ofte forekommende ønsker hos selskaber, specialforretninger, koncerners hovedkontorer etc., om at have et hus for sig selv.

..... det kunne være ønskeligt at modvirke tendensen til sammenlægning af mindre ejendomme. En sammenlægning burde kun finde sted, for såvidt den kunne tjene til at regulere forholdene for en karré ejendomme som helhed. Frem for en intensiv udnyttelse af den enkelte ejendom må tilstræbes en rationel udnyttelse af den samlede karré. Mange steder bør der foretages karréudtynding og gårdomlægning, således at virksomheder kan få plads til parkering og til af- og pålæsning af varer. Samtidig skulle man reservere beboelsen de mest nødvendige opholdsarealer.

Skal det lykkes at løse de stadig voksende problemer i forbindelse med erhvervs- og trafikudviklingen i de centrale byområder, forudsættes det, at alle muligheder for at lede udviklingen tages i betragtning.

Der er sigtet imod en gadeplan, som i det store og hele undgår nye gadeudvidelser og gadegennembrud i den ældste del af byen.

10-7 VELVET

SYNT. MAT VÆGMALING

VELVET er kendt og værdsat af toneangivende arkitekter og malermestre som et virkelig fremragende produkt.

Den opfylder de krav, der i vor farveglade tid stilles til såvel holdbarhed som udseende.

VELVET tørrer på mindre end 4 timer og står da med en fuldstændig ensartet, fløjlsmat overflade, der let kan vaskes med alle gængse midler. Vaskbarheden og berøringsfastheden er efter de sidste fremskridt i forskningen på dette område blevet bedre.

VELVET står særlig smukt på en forbehandlet flade, som er grundet med „PV-A KRIDERING“, „SUPERGRUND“ o. lign. eller spartlet med „ALSECCO“ sandspartelfarve.

VELVET føres i hvidt samt 8 stærke og festlige stamfarver, som alle er indbyrdes blandbare. Desuden udleveres special farvemappe med 14 meget smukke og særprægede nuancer, som alle har været anvendt i kendte byggerier.

VELVET er godkendt af Statens Skibstilsyn som brandhemmende maling, der må anvendes i passagerskibe, teatre og hospitaler.

VELVET er bl. a. anvendt i stor stil på Atomforsøgsstationen, Risø, Statens Sindssygehospitaler og talrige skoler, Københavnske Hospitaler m. m. Alle steder, hvor malingens store holdbarhed har bevist sig.

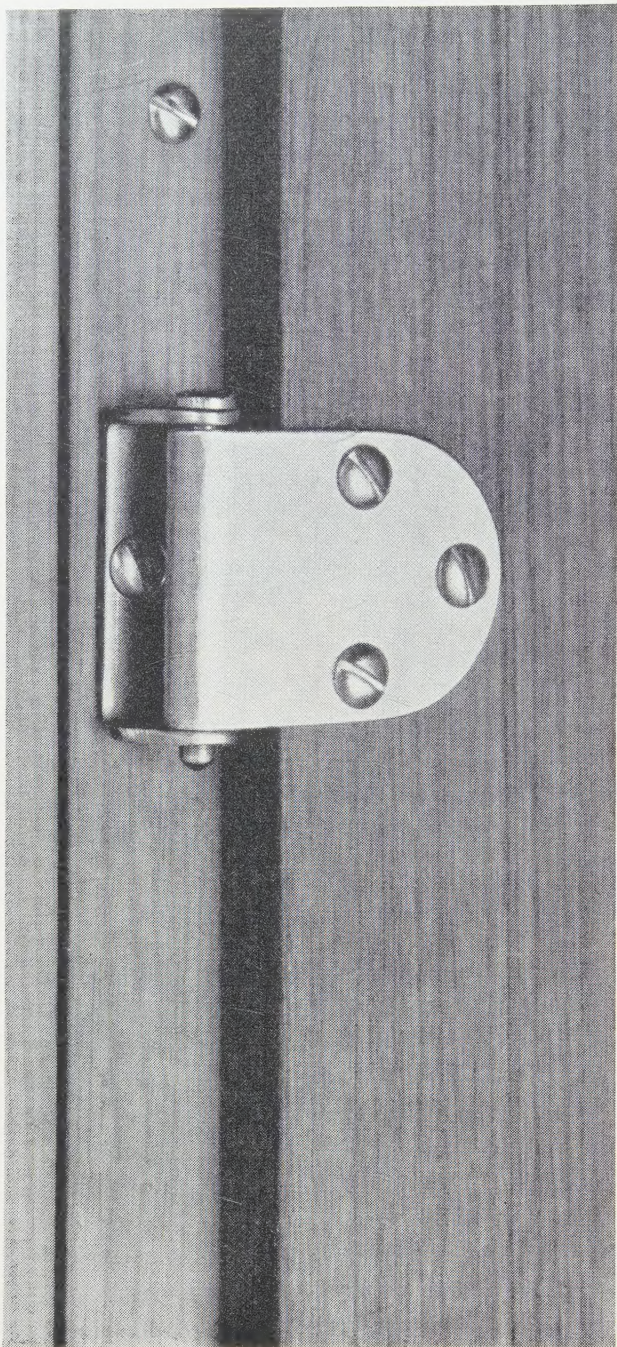
Vi er til tjeneste med prøver, farvekort samt større prøveopstrøg ved vor malerkonsulent i samarbejde med Deres malermester.

BECK & JØRGENSEN A/S

Farve og Lakfabrik

NØRREGADE 13 · KØBENHAVN K · TLF. CTR. 1980

Se **HFB** side 314, 360, 361

**Boligens
Byggeskabe**

tegnet af
Grethe Meyer
og Børge Mogensen

**C. Danel . Gammel Kongevej 124
København V . Telf.: Hilda 2537**

Om boligbyggeriets finansiering

Fra Byggeindustrien, nr. 9-1958

I en artikel i „Byggeindustrien“ røber professor, dr. oec. P. Nyboe Andersen, at han ikke deler den almindelige uvilje mod statslån til boligbyggeriet og troen på nytten af et tredieprioritetsinstitut.

Der er enighed om, at administrationen af långivningen skal være billigere og enklere, men han tror ikke, at et tredieprioritetsinstitut vil administrere billigere end staten kan gøre det. Og da det er tanken, at staten skal garantere for lånene, vil det offentlige under alle omstændigheder komme til at bære de eventuelle tab. Hvad angår virkningerne på kapitalmarkedet skriver professoren, at det ikke er afgørende om staten står direkte som långiver, eller om den blot garanterer for et privat instituts obligationer.

Professor Nyboe Andersen er tilbøjelig til at foreslå at trække statslån og mener, at lånene bør udbetales som kasseobligationer, som bygherren selv må afhænde på markedets kurs, idet der derved opnås den bedst mulige tilpasning mellem lånevilkårene og den til enhver tid rådende effektive markedsrente.

De samfundsøkonomiske konsekvenser af byggeriet er ikke knyttet til finansieringsformen, men til byggeriets omfang. Ønsker man et byggeri af en vis størrelse, må staten tilrettelægge sin finanspolitik på en sådan måde, at kapitalmarkedet kan bære finansieringen af dette byggeri.

Betragter man af sociale grunde ikke en sådan finansieringshjælp som tilstrækkelig, må der gives fast driftstilskud til nedbringelse af huslejen i en vis årrække for visse typer af boliger og familier.

Professor Nyboe Andersen tænker sig reglerne for disse tilskud og dermed deres administration væsentligt simplere end den gældende ordning.

Tænker man sig et fast årligt tilskud til familieboliger af en vis størrelse, forekommer det sandsynligt, at man ikke blot opnår en forenklet administration, men også en hurtigere udvikling henimod en industrialisering af byggeriet og dermed en billiggørelse af boligproduktionen.

En sådan udvikling er også på afgørende måde betinget af, at der sikres fornøden kontinuitet med hensyn til boligbyggeriets omfang over længere perioder. Professoren tænker sig her en byggestøttelov af lang gyldighed og med et indhold, der sikrer, at den konkurrencedygtige del af byggeindustrien har mulighed for at slå igennem, hvad enten byggeriets omfang i det enkelte år er på toppen eller mere beskeden. Det må altså være således, at sker der en indskrænkning i boligbyggeriet, er det den mest konkurrencedygtige del af byggeindustrien, der sidst trænges ud af markedet.

Dette sikres kun, hvis man i det videst mulige omfang lader prismekanismen være afgørende ved tilpasning af boligproduktionens omfang. Hvis de svingninger, som vil kunne opstå, hvis byggeriet fuldt ud skal finansieres til markedsrente, er større, end man anser for ønskeligt, må de ikke udjævnes ved fastsæ-

Til mejerier, levnedsmiddel- og kemiske industrier

– overalt, hvor der stilles strenge krav til hygiejne og effektiv rengøring, har man i de mange Hasle-produkter en række fortrinlige gulv- og vægbeklædningsmaterialer. De glaserede eller uglaserede fliser og klinker har en overflade, der ikke giver grobund for bakterier eller angribes af syre og kemikalier.

De er overordentlig holdbare overfor stød og slid og renholdes med et minimum af arbejde. Tag Hasle-produkternes mange i praksis gennemprøvede egenskaber med i Deres overvejelser, når De skal foreskrive materialer med den største mekaniske og kemiske modstandsdygtighed.

*Mejeriet Søholm
Interiør fra aftåpningshal*

HASLE

A/S HASLE KLINKER- OG CHAMOTTESTENSFABRIK – ØSTERBROGADE 6 – KØBENHAVN Ø – C. 12.254

★

VIPPEVINDUER
HÆVEDØRE
HÆVESKYDEDØRE
DREJEVINDUER
OVENLYSVINDUER
 samt
FACADEELEMENTER
 og
KOMBINATIONER
 af enhver art

★

VIKTORIA-VINDUET
 VESTERBROGADE 6 C
 KØBENHAVN V
 TLF. MI. *772

★

telse af større eller mindre byggekvote eller lignende kvantitative indgreb, men reguleringen må finde sted ved hjælp af midler, der ikke svækker den konkurrencedygtige bygherres relative stilling.

Det mest praktiske vil efter professorens mening være at ændre driftstilskudets beløb. Ønsker man under en rentestramning i nogen måde at holde igen på nedgangen i byggevirksomheden, kan man forhøje driftstilskudet til nye lejligheder og derved holde efterspørgslen oppe trods den dyrere finansiering. Omvendt, hvis et rentefald fører til større byggeaktivitet, end man anser for tilrådeligt. Det mest individuelt prægede byggeri kommer under disse forhold til at svinge stærkere end opførelsen af de standardboligtyper, som er berettiget til driftstilskud. Dette er ikke blot socialt rimeligt, men også økonomisk fordelagtigt, fordi der er større muligheder for en industrialisering af de sidstnævnte typer, og netop for at udnytte disse muligheder bedst muligt er det vigtigt, at produktionen forløber forholdsvis jævnt.

BYGGETEKNISK ORIENTERING

Et oliefyr af en usædvanlig konstruktion

Med den stadig bedre varmeisolering af enfamiliehusene har det en overgang været et problem at skaffe egnede helautomatiske oliefyr til de små kedler. De halvautomatiske fordampningsfyr er for så vidt udmærkede, de er jo bl. a. billige i anskaffelse. Men de fuldautomatiske fyr kræver mindre pasning og skul kunne byde på bedre driftsøkonomi. Desuden er sommerfyring lettere.

I den seneste tid er der kommet en del helautomatiske lavtryksfyr på markedet, et af dem er af en usædvanlig konstruktion, der er værd at omtale. Det er Trope-lavtryks oliefyr. Det er godkendt til forbrænding af 0,6–3,0 kg gasolie eller det ca. 10 pct. billigere dieselolie pr. time. Det vil sige, at det er egnet også til helt små kedler under 1 m³.

Trope-fyrets særpræg er først og fremmest karakteriseret ved anvendelsen af den elektromagnetiske tvillingpumpe Reciprotor-pumpen. Den forener motor- og pumpefunktion i et enkelt aggregat. Den har ingen roterende dele og ingen lejer eller pakninger. Et stempelpar drives af en elektrisk vibrator, der svinger i resonans med vekselstrømmen 50 gange pr. sekund. Slaglængden indstiller sig efter belastningen. Det er en robust og lydsvag konstruktion, der må formodes at have en lang levetid.

Olieførstøvningen sker også efter et udmærket princip. Forudsætningen for en tilfredsstillende økonomi er bl. a. at dysestørrelsen til enhver tid svarer til olieforbruget. Vekslen mellem stor dyse om vinteren og lille om sommeren giver selvfølgelig kun en grov tilnærmelse til det ideelle princip. I Trope-fyret kan dyseens kapacitet varieres trinløst mellem 0,6 og 3,0 kg olie pr. time. Det sker ved hjælp af en indbygget dyse, der indstilles med et håndhjul.

Dysenålen kan helt afskære oliestrømmen ved stop og således forhindre efterdryp og forkoksning. Ved start åbnes først for førstøvning når det tilstrækkelig

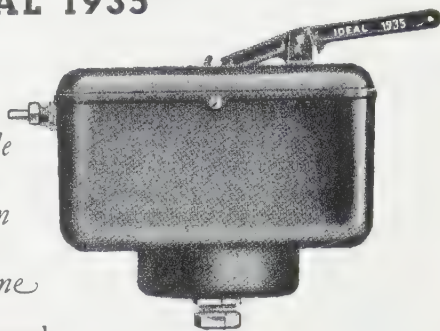

luftkonditionering
ventilation
røgensning
støvdudskillelse
tørreanlæg
pneumatisk transport

SF LUFTEKNIKA S
Datterselskab af AB Svenska Fläktfabriken
AMALIEGADE 4, KØBENHAVN K.
Tlf. MINERVA 5156

„IDEAL 1935“

Den lille
Cisterne
med den
store
Skylleevne

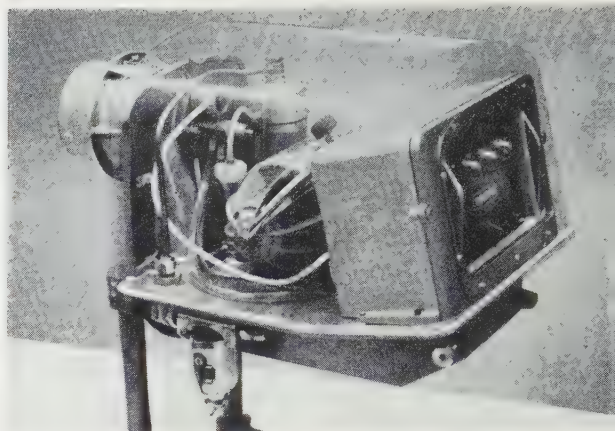
Skyllemængde:
8 liter

Moderne Type — kort Byggelængde. Forlang vore Cisterner
med P. Kobling hos Deres Leverandør.

- ★ »PHØNIX«
- ★ »PHØNIX Model 33«
- ★ »IDEAL 1935«
- SKYLLECISTERNER
- ★ Universal Duplex

Kan let paamonteres alle Cisterner med
udvendig Trækarm, saa de bliver dobbelt-
skyllende, hvorved der spares 30 pct. af
Vandforbruget.

MASKINFABRIKEN PHØNIX ODENSE A/s
ØSTERGADE 3 ODENSE TELEFON 169

Demonstrationsmodel med kapsel af gennemsigtigt materiale

lufttryk er nået. Derved hindres den ellers ofte fore-
kommende dårlige forstøvning ved start. En dobbel-
sikring af denne funktion er opnået ved indskydning
af en automatisk virkende af lufttrykket styret spærre-
ventil.

Tændspændingen er kun 6 volt, hvilket byder på
færre problemer, end den oftest anvendte højspændt
tænding. Der er automatisk fotocelle flammekontrol.
Hvis flammen af en eller anden grund svigter slutter
tændstrømmen øjeblikkeligt og forsøger at tænde påny.
Hvis flammen ikke tændes i løbet af 10-40 sekunder
standser oliefyret automatisk og en rød signallampe
tændes på kontrolpanelet. Kontrollkassen er sammen-
bygget med tændtransformatoren og er derfor let at
udskifte.

GRANIT

MARMOR

SKIFER

SAND- &

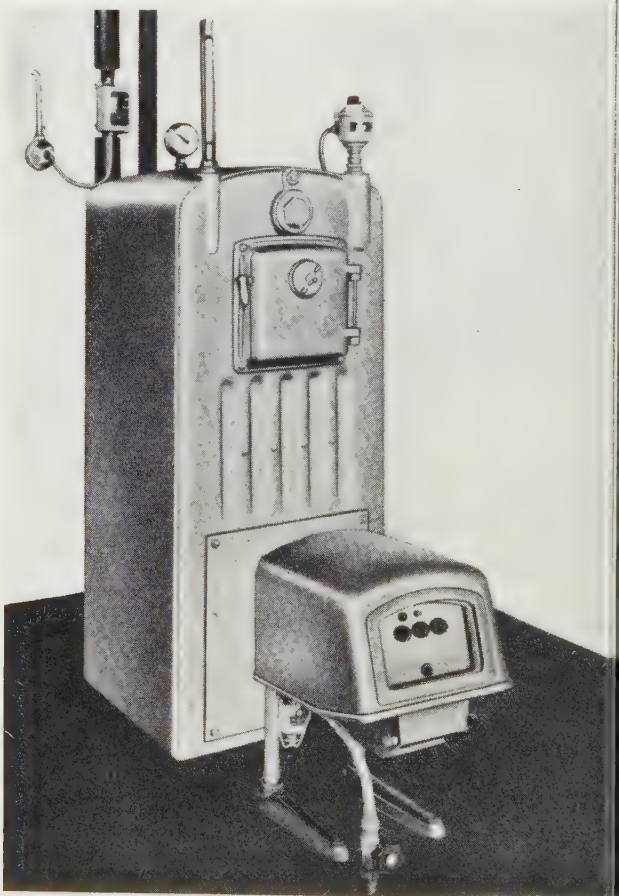
KALKSTEN

VALD. HANDBERGS

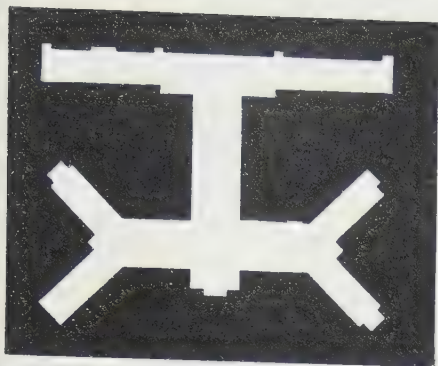
STENHUGGERIER & STENBRUD A/s

H. C. ANDERSENS BOULEVARD 33

CENTRAL 3051 - 3059

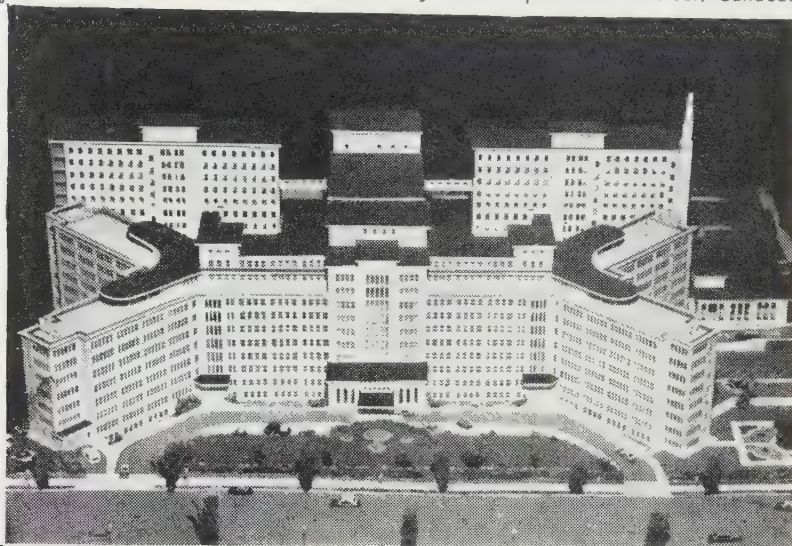

Trope-fyret monteret

b s d

Ste Justine hospitalet i Montreal, Canada.

Univerbel-glas

i over 4.000 vinduer

Ste Justine børnehospital, der er bygget på klippegrund, har 880 sengepladser og omfatter desuden laboratorier for videnskabelige undersøgelser, læge- og sygeplejerskeboliger, et auditorium med 650 pladser, et kapel samt en kantine.

Placeringen af hospitalets forskellige fløje er foretaget under nøje hensyntagen til vindforholdene, de tilstødende grønne områder og behovet for dagslys.

- 9 etager udført i jernbeton
- 13.000 m² bebygget areal
- over 4.000 vinduer med UNIVERBEL-glas.

Arkitekt : Joseph Sawyer - M.R.A.I.C.

Union des Verreries
Mécaniques Belges S.A.
29, Quai de Brabant
Charleroi - Belgien

E. H. WAGN PETERSEN, KYSTVEJ, 55 - AARHUS

Univerbel

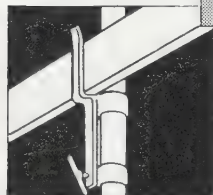
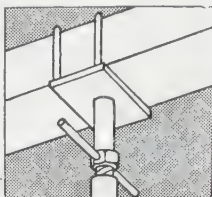
over hele verden !

Den bærende kraft ved forskalling..

Forskallingsstøtter efter teleskop-princippet, udført i danske stålrør. Er uforgængelig, praktisk og til direkte opsætning på etageadskillelsen. Brudbelastning: 3000 kg

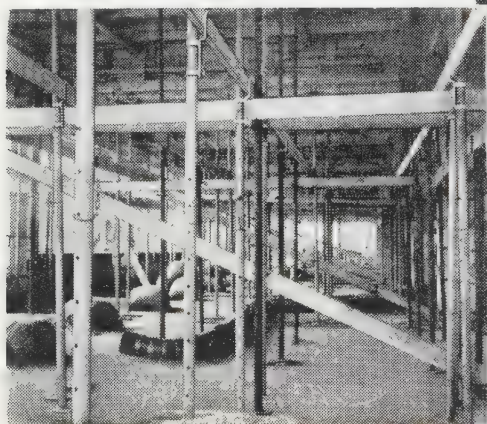
Foroven:

Gaffel for 4x4" understøtningsbomme – den billige trædimension.

Midtpå:

Flytteligt beslag for fastgørelse af 1" afsværtning.

Støtter i brug ved stor etagehøjde: Kan varieres fra 2,10 – 3,30 m i højden. Grovindstilling med stålpig, finindstilling med vingemøtrik. Ingen søm, kiler eller klamper. Samlede besparelse ca. kr. 2,20 pr. støtte. Heraf alene kr. 0,90 i arbejds løn.

SKANDINAVISK RØRFABRIK

HORSENS

TLF. (066) 24711

Fyrets enkelte dele har en hensigtsmæssig indbyrdes placering, der letter service og betjening. Det hele er nydeligt indkapslet og bæres af et par indstillelige ben, der overflødigstør støbt eller muret sokkel.

Den lette indregulering af fyret vil sikkert friste ejeren til altid at tilstræbe en passende røgtemperatur og CO₂ indhold og dermed en høj virkningsgrad.

Endelig bør det nævnes, at fyret har et lavt elforbrug, 40 watt, og at det er velegnet for skorsten med Iso-kærn.

Jordarters varmeledningsevne

En svensk publikation af betydning for projektering af fjernvarmeledninger.

Varmeproduktion i mellemstore og store varmecentraler øges fremdeles væsentligt. Flere atomvarmecentraler er allerede projekterede. Af forskellige grunde skal disse bygges i stor afstand fra forbrugerne, hvilket medfører et kostbart fordelingsnet i form af rørledninger for varmemediet. Ifølge undersøgelser skal man regne med at varmemediets driftstemperatur må forhøjes, hvilket medfører højere krav med hensyn til varmeisoleringen.

For at kunne dimensionere rørledningernes varmeisolering rationelt og økonomisk og beregne varmetabene fra ledningerne til den omkringliggende jord er det nødvendigt at kende jordarternes varmeledningsevne. Ved hjælp af varmeledningstallet kan man endog beregne varmetabene fra de dele af hus og andre anlæg, som er i umiddelbar kontakt med jorden. Desuden er det muligt ved hjælp af varmeledningstallet at beregne de årstidsmæssige temperaturforandringer i de øvre jordlag, som har betydning bl. a. for frostdannelser og optøning.

I det foreliggende arbejde gives en beskrivelse af Stålhane-Pyks målemetode og apparatur til måling på stedet af jordarters varmeledningstal. Varmeledningstal for nogle typiske jordprofiler (svenske) gives i form af diagrammer sammen med karakteriserende jordartsanalyse. Varmeledningstal for forskellige jordarter sammenstillet på grundlag af tilgængelig litteratur er anført i tabeller ordnet efter jordart.

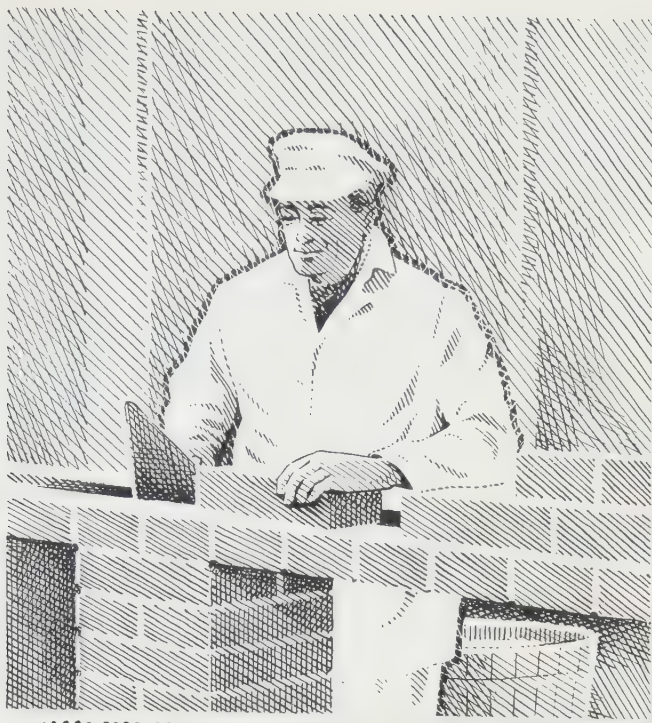
SBI-T

Kilde: „Varmeledningstal hos olika jordarter“, Erik Saar og Carl-Gösta Wenner, Stockholm 1957. Pris sv. kr. 8,-

Den nødvendige elektriske effekt ved el-opvarmning af beboelsesrum – en overslagsmæssig beregning

Elektrisk opvarmning af beboelsesrum kan under visse omstændigheder vise sig at være forbrændingsopvarmning overlegen. Af de forskellige muligheder for benyttelse af el-energi som varmekilde påviser den tyske artikel, som her refereres, at enkeltrumsopvarmning med termostaat (uden ventilator) kan have fordel fremfor gulvopvarmning, loft- eller vægopvarmning varmluft, varmt vand og varmepumpesystem, når driftsregnskaber, regulering, sikkerhed m. m. tages betragtning.

Spørgsmålet om overgang til el-opvarmning er imidlertid også et spørgsmål om el-forsyning i det hel-

Spar stik,
forskalling og armerings-
arbejde med de
lette og billige

Ståltegl overligger

SPÆNDBETON

Salg og service:
A/S SKANDINAVISK SPÆNDBETON
Kristianiagade 8 . København Ø
Telefon *Tria 4090

Produktion:
A/S HEDEHUS-TEGLVÆRKET
Telefon Hedehusene 2

Produktion, salg og service:
A/S NORDJYDSK SPÆNDBETON FABRIK
Skalborg . Telefon Aalborg 351 16

Ståltegl overligger er hårdtbrændte teglsten, der ved hjælp af forspændte stålstrenger og cementmørtel er samlet til en planke, som danner den ideelle overligger over alle muråbninger for døre og vinduer. STÅLTEGL OVERLIGGERE leveres i både røde, gule og flammede sten med udkradsede eller farvede fuger og i løber eller kopskifte. De kan derfor altid være sikker på at få overligger, der harmonerer med det øvrige murværk.

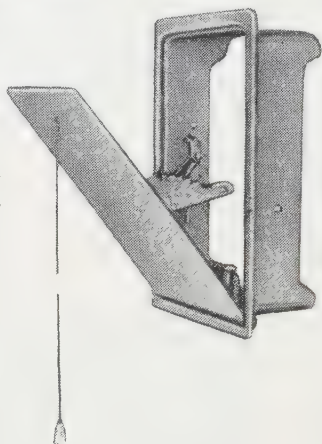

Tlf. MI. *4222

Norlett

**– en holdbar og billig
friskluftventil**

Fremstillet af letmet
al og med rustbe-
handlede fjedre.
Passer til Eternit
ventilationsrør og
kan med pæl indstil-
les i 5 stillinger.

Dimensioner: 15 x 15 cm
10 x 15 cm

Dagspris
kr. 6,90
kr. 6,45

Forhandles af trælast- og bygningsmaterialeforretninger

A. RINDOM

Kampmannsgade 2, København V - Minerva *2222

TØMRERMESTER

P. JUL. HANSEN

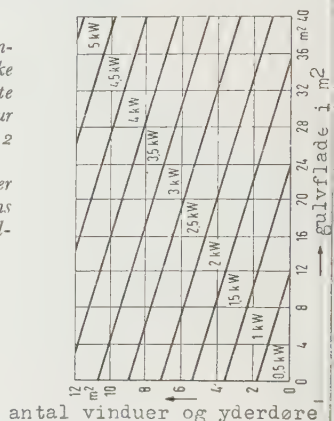
SOLSORTVEJ 49
GOTHÅB 1380

taget og om værkeres leveringsdygtighed og de herudfra fastlagte tariffer for el-strøm benyttet til boligopvarmning. Den tyske artikel hævder, at en forøgelse af antallet af el-opvarmningsinstallationer vil give elværkerne en bedre mulighed for udnyttelse af fordelingsnettet, end de før har haft. Erfaringer herhjemfra viser, at man må være varsom med sin kalkulation, så længe der endnu ikke ligger faste retningslinier for værkeres stillingtagen, og så længe værkerne i det hele taget ikke er indstillet på el-opvarmning i større målestok. Visse værker har således på grund af manglende kapacitet forlangt en slags boligafgift på elvarmeinstallation beregnet pr. installeret kw til dette formål. Denne afgift, der kan være ret anseelig, erlægges uafhængig af, hvad man iøvrigt bruger af strøm.

Som vejledning for kalkulation af den nødvendige el-effekt for opvarmning af enfamiliehuse bringer det tyske blad et diagram, som, da det ikke berører de specielle økonomiske forhold, tariffer m. v., men udelukkende drejer sig om den varmetekniske side af sagen, også kan være vejledende for danske forhold.

Diagram til overslagsmæssig bestemmelse af den nødvendige elektriske effekt for et etetages hus med enkelte vinduer og ved en udendørstemperatur på $\div 12^{\circ}\text{C}$, der er regnet med 2 ydervægge.

Har været set 3 ydervægge, lægges der 20% til de fundne værdier, medens der trækkes 20% fra, såfremt været set kun har 1 ydervæg.

Kilde: Elektrotechnische Zeitschrift, B-I, 1958.

SBI-TT

Nu sælges al maling i liter

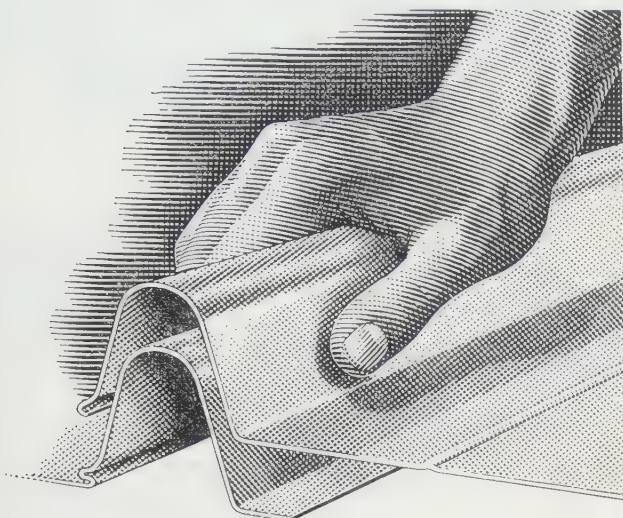
Hidtil er al maling blevet handlet efter vægt. Men da vægtfylden for forskellige malervarer varierer stærkt, har det bl. a. betydet, at standardemballagen har haft vanskeligt ved at trænge igennem. Et kg maling med høj vægtfylde syner ikke af meget i en standard kilodåse. Derfor har man hidtil anvendt et stort antal dåsestørrelser.

Dertil kommer, at dækkeevnen sat i relation til vægten varierer stærkt. Hvorimod den er temmelig konstant i forhold til rumfanget. Har man altså først erfaret, hvor mange m² en liter maling dækker, vil man føle sig meget sikrere ved fremtidige indkøb.

Endelig har maling i fyldte dåser en større holdbarhed.

Der er altså grunde nok til at gå over til at forhandle maling efter rumfang i stedet for efter vægt. Men vanens magt er svær at bryde. Og selv om det er 10 år siden de første standardblade for lak- og farveindustriens blikemballage blev udsendt er det først nu lykkedes at blive enige om at gennemføre standardiseringen. Fra 1. juli sker alt salg af maling udelukkende efter rumfang.

ALUMINIUM har allerede i mange år været anvendt i byggeindustrien, fordi det er let og stærkt, har lang levetid, kræver ringe vedligehold og virker isolerende.

aluminium

til

tag og vægge:

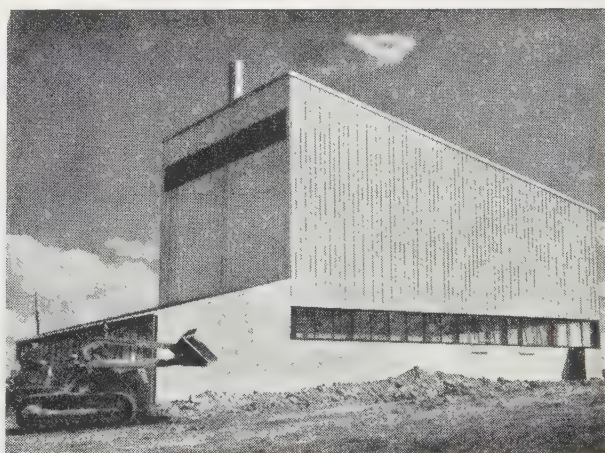
NORAL

SNAPRIB

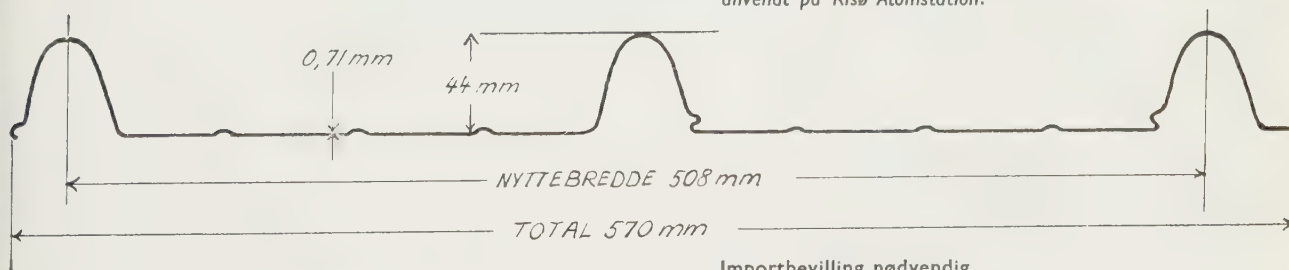
plader

De nye SNAPRIB-plader har alle disse gode egenskaber og tillige følgende fordele:

1. Befæstigelsen sker ved indvendige »clips« uden at pladerne gennemhulles.
2. Ved et let tryk låses pladerne sammen som illustrationen viser.
3. SNAPRIB leveres i længder op til 10 m, eventuelt mere. Standardtykkelse 0,7 mm.
4. Pladerne kan let demonteres og bruges påny.
5. SNAPRIB giver et smukt og særpræget tag, men kan også med god virkning anvendes til vægge.

Mere end 20000 m² SNAPRIB anvendt på Risø Atomstation.

Importbevilling nødvendig,
Tekniske oplysninger og priser:

nordisk
borgergade 18
✱ minerva 4312 **aluminium** ^a/_s

Enerepræsentanter, salgskontor og teknisk oplysningskontor for: NORSK ALUMINIUM COMPANY, OSLO - A/S NORDISK ALUMINIUMINDUSTRI, OSLO
ALUMINIUM UNION LIMITED, LONDON/MONTREAL med værker i NORGE, ENGLAND, CANADA, SCHWEIZ, HOLLAND, TYSKLAND, SVERIGE

SICORAL

ASFALT-MINERalfILT

Underlagsmateriale for krævende dobbelt- og flerlagstækninger

SICORAL er et formbestandigt tagdæknings- og isoleringsmateriale, som er resultatet af et omfattende forskningsarbejde på fugtisoleringens område.

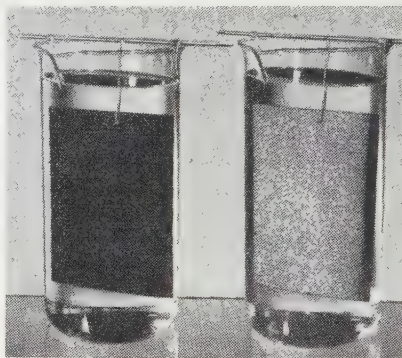
Det er et uorganisk mineralfilt, som er imprægneret og belagt på begge sider med Ico-stabiliseret asfalt.

Med SICORAL får man et underlag, som ikke påvirkes af fugtighed og derfor ikke ekspanderer hverken i længde- eller tværretning (se hosstående laboratorierapport).

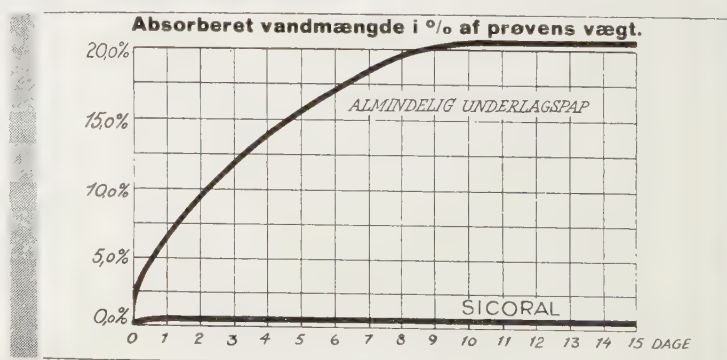
Tagfladen afdækkes med SICORAL for vinterperioden, og det er muligt uden justering at udføre den afsluttende tækning med ICOPAL på et mere hensigtsmæssigt tidspunkt.

Vor tekniske serviceafdeling er gerne til tjeneste med overslag og yderligere oplysninger.

Laboratorieprøve, som viser, at SICORAL ikke påvirkes af vand

To prøvestykker, et af SICORAL og et af almindelig underlagspap, blev anbragt i hver sit glas med destilleret vand. Hvert døgn blev den absorberede vandmængde i prøverne vejlet. Efter 10 døgn havde den almindelige underlagspap absorberet en vandmængde på 20,25 % af prøvens vægt. Dette tal holdt sig siden konstant. Derimod havde SICORALEN efter 15 døgn ikke absorberet mere end 0,25 % vand, hvilket svarer til den almindelige vedhæng.

AKTS. JENS VILLADSENS FABRIKER

KØBENHAVN — MALMÖ — OSLO — HELSINGFORS

24 fabrikker over hele Skandinavien

Hovedkontor: Islands Brygge 41 — København S — Asta *2800

Hvad skal der ske med Københavns gamle bydel?

Af Erik Stengade

Spørgsmålet om Københavns gamle bydel er blevet aktuelt. Det nævnes til stadighed i dagspressen, ved politiske møder og som et stadig stigende problem i hverdagen for de mennesker, der har deres arbejde i den indre by.

Noget må der ske, men hvad? Skal det hele jævnes med jorden, så man kan få luft, eller er der bevaringsopgaver eller økonomiske værdier der peger i anden retning. Der må være en plan – nogen må kunne besvare disse spørgsmål klart, så beboerne, de erhvervsdrivende eller de arkitekter, der skal arbejde i området, ved hvad de skal rette sig efter.

Har bydelen nogen historisk interesse?

Bibliotekerne, byplanlaboratoriet og Københavns smukke bymuseum har et stort materiale, der beretter om den gamle bys gader og huse og dermed fortæller en stor del af Nordeuropas historie. Det vil fylde en eller flere årgange af „Arkitekten“ at gå i enkeltheder, men den der læser „Danmarks Hovedstad“ der i 1948 udkom i redaktion ved Steffen Linvald, Ernst Mentze og N. Friis Møller er blevet en stor oplevelse rigere. En skuffelse er det, at så mange smukke huse og gade-partier er forsvundet, men det slider på en by at blive beboet og bekriget.

København er måske ikke nogen gammel by.

Bopladerne fra Ertebølletiden, der lå ved det nuværende Nytorv og Rådhuspladsen har ikke nogen tilknytning til den senere bydannelse.

Ved den store hovedvej fra Roskilde til kysten, hvor overfarten til de store markeder ved Haløre fandt sted, opstod i vikingetiden byen Havn, der antagelig var beliggende nord for Vestergade og vest for Larsbjørnsstræde.

Absalon afstak byens grænser meget nær svarende til det, vi i dag forstår ved Københavns gamle bydel. Byen har været meget rigeligt afsat. En del af de daværende gadelinier findes endnu, men den første bebyggelse har kun bestået af meget beskedne eenetages huse med store mellemliggende haver og landbrugsarealer.

Først under Christian IV udvides byen med Christianshavn og Ny København, og omkring 1700 anlagdes de endelige voldanlæg (markeret på kort nr. 1).

Efter voldens fald for omkring 100 år siden har byen indtil i dag udviklet sig med en hast, der i forhold til historien må siges at være forbavsende. Kort nr. 2, der er i samme mål som nr. 1, viser det overraskende klart.

Medens byudvidelsen i 16–1700-tallet var nøje gennemtænkt og planlagt, er denne sidste enorme udvikling sket uden nævneværdig planlægning. På kortet over København i dag er indskraveret de zoner, hvortil man vil søge at begrænse byens vækst, der for Storkøbenhavn skulle kunne stige til at rumme 1,7 mill. indbyggere, mod 1,3 mill. i dag.

Ill.: Stads-
ing. Dir.
København

1. Staden København år 1850 umiddelbart før demarkationsservitutten blev ophævet. Indbyggertallet var ca. 130.000

2. Bebyggelsens udbredelse 1950 er vist med sort. Byudviklingsplanen af 1951 er vist med skraveret. Storbyen breder sig over 29 kommuner med plads til ca. 1,7 millioner indbyggere.

Planer 1:200.000. Udarbejdet af Stadsingeniørens direktorat, København

3. De store brandområder. Vandret skravering: Branden 1728. Lodret skravering: Branden 1795. Kraftig kontur: Bombardementet 1807

4. Bygninger opført før 1795 er vist med sort

5. Bygninger markeret med sort er opført 1795-1855

Hvad siger byggeleven?

Den nugældende byggelev fra 1939 opdeler som sine forgængere København i forskellige zoner, efter det princip, at den centrale bydel inden for voldene er den tæt udnyttede bymidte, hvorom den øvrige by fordeles sig med jævnt faldende udnyttelsesgrad.

1. byggezone følger voldlinien ret nøje og angiver byens største udnyttelse 2,5 gange grunden + halvdelen af tilstødende gadeareal. Bygningshøjden begrænses til en gang afstanden til modstående gadelinier. Tilladelse til en højere udnyttelse kan endvidere meddeles med hensyn til forretningsbebyggelse og industribebyggelse i særlige områder. Max. 3,5 og højden $\frac{4}{3}$ gange afstanden til modstående gadelinie. Tilladelse til denne større udnyttelse gives almindeligvis ikke mere, men der har været tilbøjelighed til at slække, hvor det har drejet sig om større firmaer og institutioner. Loven må være skabt på et tidspunkt, da man regnede med at sløjfe den gamle bydel.

Hvad siger byplanen?

I 1947 udgav stadsingeniørens direktorat en saglig og levende redegørelse for stadens byplanmæssige udvikling til 1840, med en oversigt over byplanmæssige beføjelser ført op til ca. 1939.

Samme år udsendte direktoratet en bydelsundersøgelse foretaget af byplankontoret. De her gengivne kort nr. 3 til 7 stammer herfra.

Det gamle København har altid været genstand for en vis fornyelse og omlægning. Særlig de store brande og bombardementet i 1807 har været hård ved de borgerlige bygninger. Kort nr. 4 viser, at kun en meget beskeden del af offentlige og private bygninger i den indre by er fra før 1795.

I perioden 1795 til 1855 er størstedelen af de smukke karakteristiske københavnske gadepartier skabt. Trods de store samlede byggeopgaver har de enkelte huse stort set holdt sig til de gamle matrikelskel. Der er, som efter tidligere brande, foretaget enkelte gadeudvidelser og udretninger, men bygningernes anvendelse til beboelse var uændret. En større del af husene blev dog nu opført til udlejning.

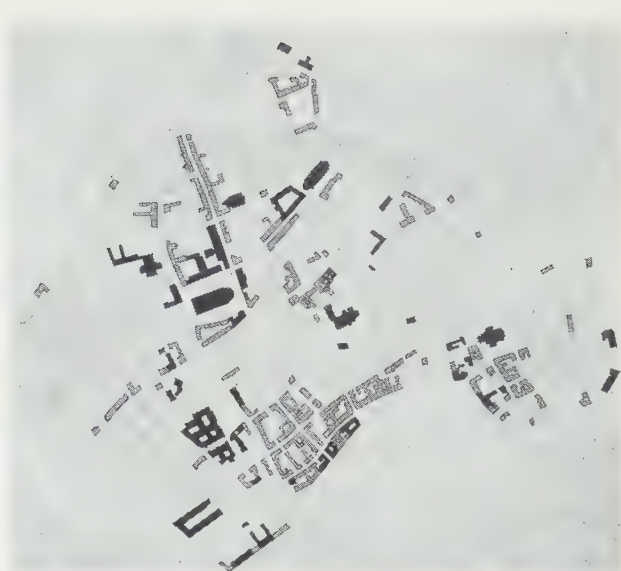
1831-36 opførtes Universitetet og i perioden efter 1855 udgjorde bebyggelserne efterhånden større enheder af sammenlagte ejendomme.

Efter 1890 kommer de store varehuse, industriejendomme og hoteller, en radikal ændring, der stadig er under udvikling. På kort nr. 6 har jeg på grundlag af ovennævnte publikations kort søgt at føre byggeriet siden 1855 op til i dag. Kort nr. 7 angiver bygninger, der er fredede i klasse A og B, efter loven „Bygninger, hvis værdi i kunstnerisk og historisk henseende må siges at være så fremragende, at deres nedrivning, forvanskning eller vanrøgt ville medføre en betydelig mindskning af nationens kunstskatte“. Kortet er fra 1945. I dag er mindst 5 af disse huse nedrevet.

I 1954 udsendte stadsingeniørens direktorat „København, skitse til en generalplan“. Medens de i det foregående omtalte publikationer i alt væsentligt har talt om byen inden for voldene eller den gamle bydel,

6. Bygninger opført 1855 – 1958 angivet med sort. Alle planer i dette opslag er fra „Københavns gamle bydel“, Stadsingeniørens direktorat 1947. Plan 6 er dog ført ajour af forfatteren

7. Fredede bygninger 1945. Med helt sort mærkede bygninger er fredede i klasse A (incl. monumentalbygninger). Skraverede bygninger er fredede i klasse B

er denne nu blevet en meget lille, omend central del af et stort bysamfund, kun en mindre del af bykernen.

Denne skitse arbejder med en klar plan for bydelens fremtid, hvorfor jeg har fundet det rigtigt at gengive uddrag herfra. De bringes side A 344.

Boligtilsyn og sanering

I 1949 nedsatte boligministeriet en kommission der i 1957 afgav betænkning om Boligtilsyn og sanering til afløsning af loven fra 1939.

I udkast til lov om sanering af usunde bydele omtales Københavns gamle bydel ikke specielt, men da en del af landets dårligste boliger findes her, vil bydelen automatisk komme i betragtning; ligeså i loven om boligtilsyn.

Boligtilsynet kan efter forslaget forbyde at bygninger helt eller delvis benyttes til beboelse dersom ejendommen ikke tilfredsstillende visse bygningsmæssige krav.

Kræver lovliggørelsen væsentlige ombygninger eller istandsættelser kan synet med kommunalbestyrelsens tilslutning nægte at godkende dette dersom disse arbejder vil komme i strid med en fremlagt eller under udarbejdelse værende byplan eller lignende. Ejeren kan dog kræve, at kommunen overtager ejendommen. Lejere får ikke erstatning i medfør af lejelovgivningen.

Der tænkes vedtaget saneringsplaner for afgrænsede områder bestående af usunde og brandfarlige bygninger.

Saneringerne kan omfatte nedrivning, ombygning, forbedring eller istandsættelse af den eksisterende bebyggelse, udlæg af fællesarealer eller anlæg.

Godkendelse af en saneringsplan skal gøres betinget af, at der inden planens iværksættelse foreligger en plan for, hvorledes der sikres anden passende bolig for de personer, der må fraflytte saneringsområdet.

Planerne tænkes om muligt gennemført ved ejerlav, der skal kunne opnå statsstøtte, idet man regner med at saneringerne vil medføre økonomiske tab. Enkelte

ejendomme der er til hinder for en plans gennemførelse skal kunne eksproprieres.

Ved nedlægning af lejligheder i forbindelse med ovenstående kan lån ydes til samme antal lejligheder også i anden kommune.

Huslejeloven

Huslejeloven af 14.6.51 har været misteltenen i forholdet til Københavns gamle bydel. Lovens formål har været at forhindre huslejestigninger og forudsætter således uopsigelighed for lejere. Der er indrømmet mindre lejestigninger. Enhver ombygning eller istandsættelse der medfører lejeforhøjelse skal, når arbejdet er afsluttet, godkendes af et huslejenævn, der er uden sagkyndig assistance.

Trafik og parkering

Automobiltrafik og parkering dominerer i stigende grad bydelen og ikke mindst det omliggende gadenet. Det har været nødvendigt at gøre flere gader ensrettet og parkering tidsbegrænset, henholdsvis et kvarter og to timer.

Farvergadelinien og Strøget har udviklet sig til næsten rene gennemkørselsgader. Ved enkelte lejligheder kan trafikken fuldkommen blokere, og forudsiger således, hvordan det om få år vil brænde sammen her, som det allerede er sket i flere europæiske og næsten alle amerikanske storbyer.

Den individuelle trafik kan ikke holdes nede. De kørende er ikke de dårligste kunder, og megen handel går allerede i dag bort fra bykernen, ofte helt til omegnen, hvor der er parkeringsmuligheder.

Bydelens få parkeringspladser er små og meget hårdt belastede og fungerer kun på grund af enkelte dygtige parkeringsvagter, der kan forøge pladsernes kapacitet. De ovenfor gengivne uddrag af love og bestemmelser er ikke udtømmende, dels må de læses i helhed og dernæst kræves adskilligt mere for at give

De gamle gadegennembrud, f. eks. Ny Østergade fra 1907, er i flere tilfælde ikke afsluttet med en ordning af bebyggelsen

et fuldstændigt billede af bydelens problemer. Nærværende skulle dog give en vis orientering.

Den aktuelle situation

Bydelen rummer endnu et stort antal boliger, der for langt størstedelens vedkommende må betegnes som slum, trods husenes arkitektoniske kvalitet. Façaderne er holdt i en vis vedligeholdelsestilstand, men et besøg i husenes gårde eller trappegange vil chokere de fleste besøgende. Ejerne forholder sig stort set afventende. De fleste huse vedligeholdes ikke tilfredsstillende, bl. a. på grund af huslejestoppet. Bygningerne fra før 1870, der skulle have særlig interesse som bevaringsobjekter, har ikke taget del i den indtil i dag godkendte lejestigning. En stor del udlejes til beboelse med spredte mindre erhverv. Adgangen sker almindeligvis ad en ofte meget stejl og brandfarlig trætrappe, der lægger hele ansvaret over på Københavns brandvæsen. Fra trappen er der almindeligvis indgang til samtlige lokaler, hvilket ikke mindsker den brandfarlige karakter. Forstuer findes kun undtagelsesvis. Køkkenerne er overmåde enkle med jernvask med udvendigt afløb til zinknedløbene, der i vinterperioden fryser fuldkommen til. Lejlighederne er i et meget stort antal tilfælde ikke forsynet med toiletter, og beboerne er henvist til de meget primitive arrangementer i de små gårde. Elinstallationerne er enklost mulige med synligt stik på trappen, målerne synlige i lejligheden og mange løse trækninger. Gulvene er ofte slidt til fjer og not, eller med et eller to lag gulvbrædder lagt oven på det oprindelige. Fri etagehøjde sjældent over 2,20 m. Lejlighedernes areal er som regel yderst beskedent, idet ejendommenes mål som regel er langt under de størrelsesforhold, man i dag arbejder med i nyere byggeri, men i mange måder mere menneskelige.

De senere års boligmangel har medført, at familier med flere børn er blevet anvist til lejlighederne. Disse lider særlig under de dårlige sanitære forhold, og

børnenes eneste legemulighed på de meget smalle gader og fortove er dårligst mulig. Gårdene er små og optaget af skraldespand og gård-WC. I parentes kan bemærkes, at rotteproblemet i København absolut ikke er løst her. For disse mennesker er husene og lejlighederne trods de arkitektoniske og historiske værdier kun noget gammelt ragelse. Som boliger er de ofte 100 pct. saneringsmodne.

Sideordnet med ovennævnte lejligheder findes et større antal mindre værksteder, der kun beskæftiger indehaveren samt få medarbejdere. Arbejdstilsynet er forbavsende tolerant over for arbejdsforholdene her, der er langt under det normale og undertiden direkte sundheds- og livsfarlige.

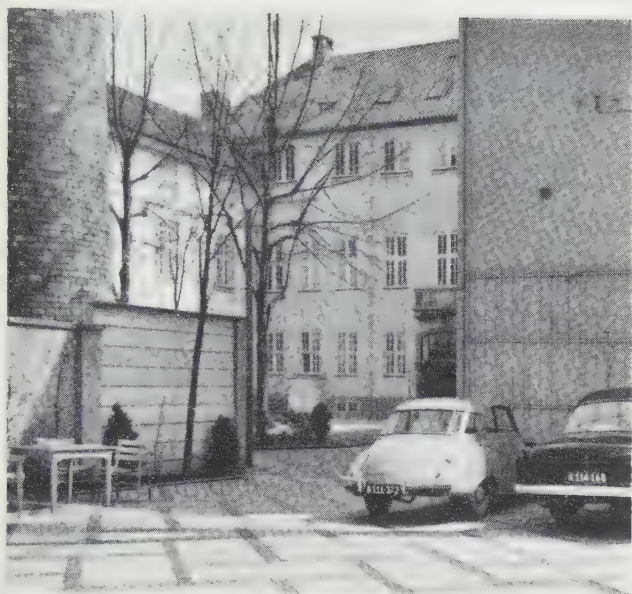
I nogle sidegader findes iøvrigt en del mindre butikker, der kun kan eksistere i kraft af en meget lav husleje og indehaverens beskedne levevis.

Der er på almindelig privat basis forsøgt enkelte moderniseringer og istandsættelser. Disse sager er på normal vis behandlet af magistratens 4. afdeling (stadskonduktør, stadsarkitekt, stadsingeniør, stadsbygmester, brandvæsen m. v.). Magistratens 1. afdeling er søgt om nedrivning af bag- og sidehuse, men har på grund af de nuværende dårlige boligforhold ikke kunnet godkende en sådan. Først når bygningsarbejdet er afsluttet og det udlejede taget i brug, kontrakter skrevet m. v. foretager huslejenævnet besigtigelse af arbejde og byggeregnskaber. Nævnets medlemmer udvælges uden krav om bygningskyndighed og er desuden ikke kendt med ejendommenes tilstand før ombygningen. Enhver form for restaurering, og arbejder der er udført i samme stil og ånd som det gamle hus, vil således blive henregnet under vedlige-

ANDRESEN FOTOG

Bygning fredet i Klasse B. Der føres ikke tilfredsstillende tilsyn med fredede bygninger. En hensynsløs skiltning og „modernisering“ gør i flere tilfælde fredede huse til karikaturer

Ved private gårdudhulinger og istandsættelser er der enkelte steder skabt gode parkeringsforhold og rekreative arealer

holdelse og ikke medregnet ved en huslejestigning. Kun arbejder, der er i strid med husets oprindelige udseende og brug, vil fremtræde tydeligt og således skønmæssigt give ret til en huslejeforhøjelse. I de tilfælde der er mig bekendt, er der således kun godkendt en brøkdel af de erholdte udgifter, hvad lejligheder angår, medens nævnet og de forskellige appelinstanser indtil højesteret ser mere velvilligt på erhvervslejemål. En beboelseslejlighed, der overgår til erhverv, medfører således automatisk en præmiering i form af huslejeforhøjelse. En ombygningsopgave i byplanskitsens ånd kan næppe gennemføres i dag. Nedrives husene derimod fuldstændig og erstattes med nybyggede ejendomme, vil dette blive betragtet som en almindelig byggeopgave, og fremtidig husleje ansat efter erholdte udgifter.

Foruden de få istandsatte beboelsesejendomme findes der i de rene erhvervs- og administrationskvarterer større og mindre enkeltfirmaer, der har istandsat og moderniseret deres ejendomme på ganske ideel vis. Nogle enkelte ombygninger der er foretaget af Nationalmuseets medarbejdere og nogle få privatlejligheder og ejendomme indrettet kun til ejerens benyttelse hører iøvrigt til de bedste eksempler på bygningsbevaring.

Andre eksempler viser, at en kondemnering efter den nugældende lejelov kan medføre, at de nedlagte lejligheder kan udlejes til lager, og herved give en fordoblet lejeindtægt uden nogen indsats for forbedring af ejendommene.

Mulighederne i fremtiden

Den nye lejelov, der ventes til april 1959, må tage specielt hensyn til den gamle bydel. Bestemmelser, der kan være rigtige og værdifulde andre steder, kan medvirke til den gamle bydels fuldstændige forfald.

Ved en retablering af boligkvarterer i bydelen efter generalplanskitsen og saneringsplanforslagets ide, vil

der ved gårdudhulinger, samt modernisering og restaurering af forhuse kunne skabes et overordentligt attraktivt kvarter for et bedrestillet publikum, f. eks. med boliger for forretningsdrivende i bydelen og for folk fra administrationen og intellektuelle erhverv. En sådan sanering vil uden udgifter for det offentlige kunne hvile i sig selv, idet udgifterne med udgangspunkt i de meget lave lejer i dag, vil kunne holdes nede på samme priser som kapitel Va-byggeriet i byens omegn. Beboerne herinde vil således spare udgifter og tid til transport. Lejlighederne vil derimod ikke kunne bære udgifter til særbeskatning i forbindelse med huslejens frigivelse.

Ved restaurering vil en eventuel konsulentordning fra Nationalmuseet utvivlsomt have værdi.

Bilernes forøgede antal, såvel private som last- og varevogne, har medført, at gadeudvidelserne i den gamle bydel må opgives. En forøgelse af bilbestanden, der vil komme med overraskende hurtighed, kan let gøre problemet akut. (I U.S.A. er bilernes stigende antal igen og igen kommet som en overraskelse for myndigheder og projekterende). Danmark har i dag ca. 500.000 motorkøretøjer. Dette antal vil være fordoblet om få år og tredoblet om 10-12 år.

Det kørende publikum vil få stadig stigende indflydelse på erhvervslivet i bydelen, og vognene må på en bekvem måde kunne komme til bydelen og kunne parkeres der. Parkeringsarealet er allerede udnyttet fuldt ud i dag. (En begrænsning af fortovsparkeringen til under 1 time vil svare til et forbud. Et forretningsmøde, generalforsamling e. l. kan ikke afvikles under en time.) Nye parkeringspladser eller -huse vil imidlertid i begyndelsen kun have de overskydende trafikanter som kunder d. v. s. ikke tilstrækkeligt til at

ANDRESEN FOTO

Selv et meget begrænset gårdareal kan med små midler gøres attraktivt. De romantiske tilbøjeligheder må dog ikke overdrives. Men som legeplads i forbindelse med familiebolig er den gamle bydels gårde uegnede

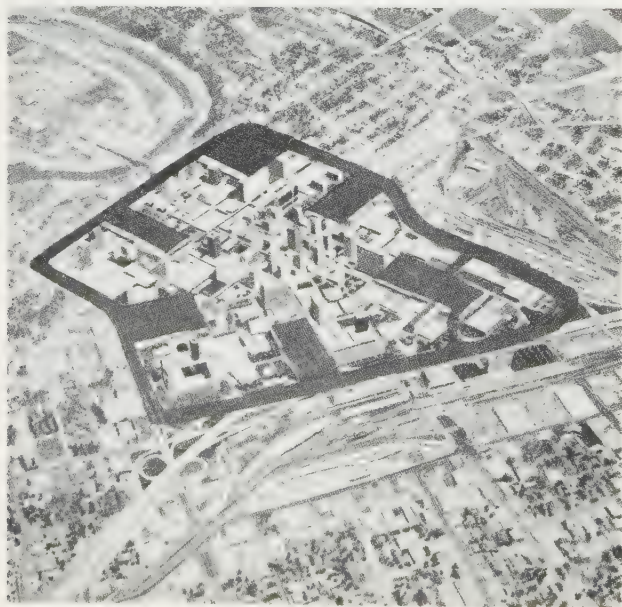

Den ældste bydels små ejendomme ved smalle gader udnyttes bedst af småkontorer, liberale erhverv o. lign. der ikke er stærkt afhængige af den tunge trafik. Generalplanskilsen, Stadsing. dir. 1956

kunne forrente anlæget. Det vil være nødvendigt at politiet og andre myndigheder følger dette problem op med parkeringshenvisninger eller eventuel økonomisk garanti for nye parkeringsanlæg.

Visse kortere strækninger bør dog udlægges uden kørende trafik. Bydelen var oprindeligt en fodgængerby, og nogen motion mellem møderne er allerede i dag velset af mange forretningsfolk.

En udbygning af trafiknettet er allerede nu tvungende nødvendigt – blot et enkelt parti som gaderne langs Gammel Strand rummer mange problemer, der må nøje gennemarbejdes. Metroen kan heller ikke udskydes længere, der må tages stilling til dens realisation nu. Nedrivningen af Østifternes Kreditforenings bygning er kun en bagatel i forhold til de rettelser, der snart kan blive nødvendige, hvis forhåndsprøjskningen svigter.

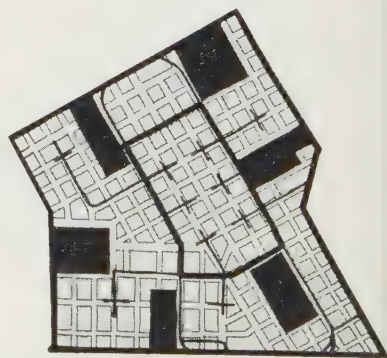

Forslag til differentiering af gadenettet i Københavns centrale område. (Stadsing. dir. 1956). Primærgader er vist med kraftig streg. Forslag til eventuelle fodgængerstrøg er vist med skravering

Uddragene af kommunens og ministeriets retningslinier for den fremtidige planlægning, der indleder denne artikel, behøver for såvidt ingen kommentarer. Det viser klart, at Københavns gamle bydel i det væsentlige ønskes bevaret.

Man har orienteret offentligheden, og politikerne må formodes at være nøje med i det stedfindende planlægningsarbejde. Den gamle bykerne i landets hovedstad forfalder indefra. Kun en positiv og gennemgribende planlægning kan bevare dens betydning i fremtiden.

Planen må autoriseres i en klar form således at erhvervs- og byggefolk kan tilrettelægge deres arbejde derefter og således at et positivt samarbejde gøres attraktivt. Kun en radikal udvidelse af planlægningsarbejdet kan redde milliardbeløb.

I U.S.A. har det næsten overalt været nødvendigt at gribe ind over for den stærke affolkning af veldre bycentre. Både i tilfælde hvor bydelene søges bevarede og hvor de fuldkommen nedrives og genopbygges, arbejdes der med stærkt udbyggede ringgader, store parkeringsarealer og iøvrigt fortrinsvis fodgængerstrøg og pladser. I det viste eksempel (Kilde: Forum 1956) er alle gader indenfor ringen fodgængerstrøg

Hvad mener familien om boligens udformning

Af arkitekt Gunnar Holm, M.A.A.

Den jævne familie var før i tiden næsten udelukkende henvist til den traditionelle 2-rumsbolig; de større typer på 3 og 4 rum i de senere års boligproduktion er derfor et betydeligt fremskridt, men det er alligevel et åbent spørgsmål, om boligens øgede antal rum og øgede areal normalt følges op af en tilsvarende forøgelse af dens brugsmæssige kvalitet. Dette skyldes, at man i fagkredse har afvigende meninger om familiebologens forudsætninger og om de to modsatte planprincipper: isolationsprincippet og gennemgangsprincippet. Det førstnævnte princip går ud på i videst muligt omfang at sikre det enkelte familiemedlems mulighed for uforstyrret hvile og koncentration; det tilstræbes derfor at give boligens enkelte rum en uafhængig og isoleret beliggenhed. Gennemgangsprincippet kendetegnes ved, at adgang til eet eller flere sovearbejdsrum kun er mulig ved gennemgang af den for hele familien fælles opholdsstue; dette i hovedsagen teknisk-økonomisk betingede princip har, bortset fra enkelte kortvarige afbrydelser, været det traditionelle udformningsprincip her i landet gennem århundreder, hvilket imidlertid ikke kan være ensbetydende med, at det også burde foretrækkes i dag.

Ud fra begge disse i virkeligheden uforenelige opfattelser må det anses for at være særdeles ønskeligt, om man kunne få øget viden om planudformningens forudsætninger og øget kendskab til familiernes vurdering og reaktion over for deres egen boligs organisation; dette er kun muligt gennem særlige undersøgelser, der har boligens organisation som hovedformål.

På denne baggrund foreslog jeg *Københavns almindelige Boligselskab* at lade foretage en undersøgelse inden for selskabets ejendomme. Selskabet gik ind for tanken og finansierede den her omtalte boligundersøgelse.

Undersøgelsen omfattede familietyper bestående af forældre, der mindst havde een søn og een datter med en minimumsalder på 8 år. I materialet var det gennemsnitlige antal børn pr. familie i 3-rumsafdelingen 3,16 og i 4-rumsafdelingen 3,52. De undersøgte boliger var alle centralopvarmede etageboliger på 3 eller 4 rum.

Det må synes naturligt, at denne undersøgelse udelukkende gælder *standardfamilien*, hvorved her forstås et forældrepar med børn af begge køn. Spørgsmålet er nemlig dette, om denne centrale familietypes krav til boligen ikke er blevet forsømt; dette kan vel tænkes at hænge sammen med, at denne familietype ifølge sin sammensætning må stille de strengeste krav til boligudformningen; på den anden side må det fremhæves, at den har langt de fleste problemer fælles med de andre familietyper; men det vil her føre for vidt at komme ind på de forskellige husstands- og familietypers forhold til planudformningen, et område, hvor en kritisk behandling og undersøgelse nok kunne være ønskelig.

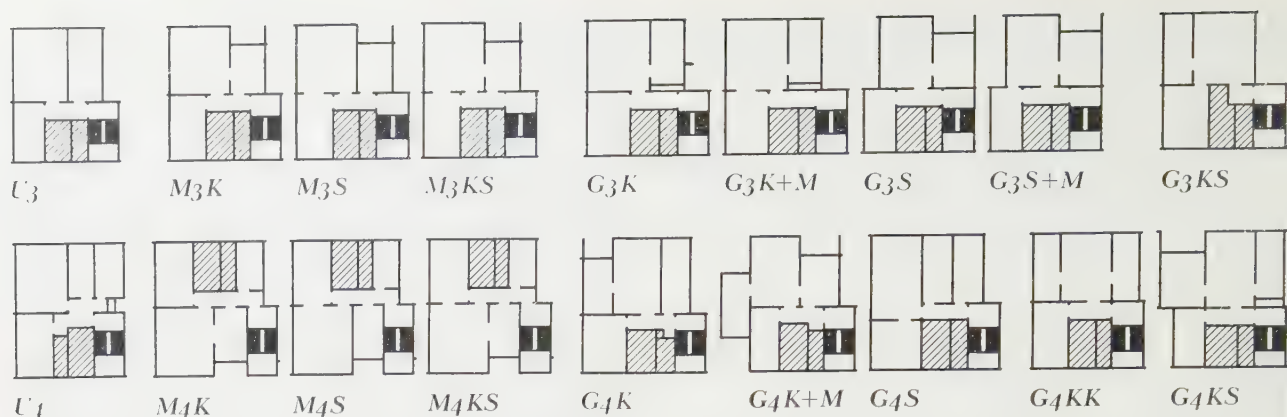
Undersøgelsens hovedformål har været at konstatere familiernes vurdering af boligens organisation;

samtidigt ville man undersøge familiernes brug af boligens enkelte rum, herunder navnlig anbringelsen af familiens sovesteder. Det var i denne forbindelse til sigtet at forsøge at skabe klarhed over, hvorvidt visse tidligere almindeligt hævdede anskuelser m. h. t. boligens brug – særlig angående problemet adskillelse af børn efter køn – deles af beboernes overvejende flertal, eller om disse meninger i dag skulle være forældede – hvad mange moderne planer kunne lade formode. Disse generelle anskuelser er bl. a. udtrykt i den for boligbyggeriet så betydningsfulde, nu 21 år gamle Betænkning II, udgivet af Befolkningsskommissionen af 1935; heri udtales: „Forældrene ønsker nu i større omfang end tidligere særskilt soveværelse og helst også særskilt værelse for hvert af de to køn af børn, når de er nået over en vis alder“. Endvidere anfører betænkningen, at „man ikke har skænket f. eks. værelsesdifferentieringen med den deraf følgende mulighed for afsondrethed, arbejdsro og særskilte soveværelser for personer af forskelligt køn tilstrækkelig opmærksomhed, skønt disse forhold er af stor vigtighed for familiens trivsel og psykiske velbefindende“.

3- og 4-rumsafdelingerne er hver inddelt i hovedgrupper med ialt 9 undergrupper, således at materialet omfatter 18 typegrupper. *U-grupperne* består af typer, hvor der er adgang til alle rum fra forstue, og hvor der ikke er dør mellem rummene indbyrdes. *M-grupperne* omfatter typer, hvor der er adgang til alle rum fra forstue, men hvor der tillige er dør mellem to eller flere rum indbyrdes (M). *G-grupperne* består af typer, hvor adgang til eet eller to sovearbejdsrum kun kan ske ved gennemgang (G) af opholdsstuen; i enkelte grupper er gennemgangsprincippet suppleret med en mellemdør (M).

Figur 1 viser de 18 gruppers udformningsprincipper i skematisk fremstilling. I typebetegnelserne angiver tallene 3 og 4 boligens antal rum, og bogstaverne K og S betyder henholdsvis kammer og soveværelse. G 3 K S + M betegner således en 3-rumsbolig, hvor der er indirekte adgang (G) til såvel kammer som soveværelse, og hvor der yderligere findes en mellemdør (M).

Undersøgelsesmaterialet omfatter 169 3-rumsboliger og 123 4-rumsboliger, ialt 292 boliger. Hertil kom henholdsvis 25 og 17 3- og 4-rumsboliger, hvor det viste sig, at husstandene ikke helt svarede til de opstillede krav; disse „særtilfælde“ blev behandlet for sig i undersøgelsen og er udeladt i denne omtale. Materialets størrelse kunne måske give anledning til betænkelighed, da en talmæssig behandling af et relativt så beskedent materiale ikke på forhånd skulle synes at være særligt lønnende; men der må på den anden side gøres opmærksom på, at materialet med hensyn til de omhandlede boligstørrelser (3- og 4-rumstyper) talmæssigt ligger over eller jævnsides med Odd Brochmanns norske og dr. Lennart Holms svenske undersøgelse.

1. Skematisk fremstilling af undersøgte boligtyper med det mærke, hvorunder de optræder i undersøgelsen

Antal boliger pr. gruppe:

U 3	24 stk.	U 4	22 stk.
M 3 K	10 -	M 4 K	4 -
M 3 S	16 -	M 4 S	11 -
M 3 K S	23 -	M 4 K S	6 -
G 3 K	22 -	G 4 K	22 -
G 3 K + M	24 -	G 4 K + M	9 -
G 3 S	24 -	G 4 S	8 -
G 3 S + M	12 -	G 4 K K	17 -
G 3 K S	14 -	G 4 K S	24 -

Som det vil ses, har man i nogle af de mindre betydningsfulde grupper desværre måttet nøjes med et ret utilfredsstillende antal familier. Det var vanskeligt at finde passende husstande i alle ønskede typegrupper i tilstrækkeligt antal inden for samme boligselskabs område, men denne gene er i nogen grad blevet afhjulpnet ved, at *Arbejderbo* med stor beredvillighed stillede et antal af visse manglende typer til rådighed for undersøgelsen. Det havde været ønskeligt at undersøge den i dag særlig indenfor højhusbyggeriet almindelige type, hvor opholdsstue giver eneste adgang til soverumsgruppe (med eller uden bad-wc), men det var ikke muligt at finde passende familier i blot nogenlunde tilstrækkeligt tal.

Undersøgelsen igangsattes i efteråret 1956 og afsluttedes med en rapport i januar 1958. Til familierne udsendtes fire udvalgte yngre damer, der, da de selv var mødre og erfarne husmødre, havde gode forudsætninger for at komme i bedst mulig kontakt med de undersøgte familier og da især med disses – undersøgelsesmæssigt set – vigtigste person, husmoderen. Besøgene gennemførtes i almindelighed om aftenen på grund af det ret store antal udearbejdende husmødre; der medbragtes en tegning af den pågældende bolig til indtegnning af familiens sengesteder m.m. Spørgeskemaet var affattet med stor varsomhed og tilbageholdenhed; værdien af en boligundersøgelses arbejdsresultater er jo nu engang betinget af metodernes og spørgeteknikkens kvalitet, d.v.s. først og fremmest af spørgsmålenes art, formulering og fremsættelsesmåde. Man undlod derfor bevidst at stille suggestive spørgsmål. Hovedsagen var at få beboerne til, så frit og utvungent som muligt, at udtrykke deres egen mening

om rummenes indbyrdes beliggenhed, hvorfor der i alle typer i første omgang spurgtes om beboernes almindelige opfattelse heraf; dersom der ikke kunne opnås tilstrækkeligt klare udtalelser på denne måde, måtte man gå over til mere direkte spørgsmål; i G 3 K spurgtes f. eks. i så fald: „Hvorledes synes De, at kammer ved opholdsstue ligger i forhold til bad og til boligens øvrige rum?“; endvidere: „Hvordan synes De om opholdsstuen?“

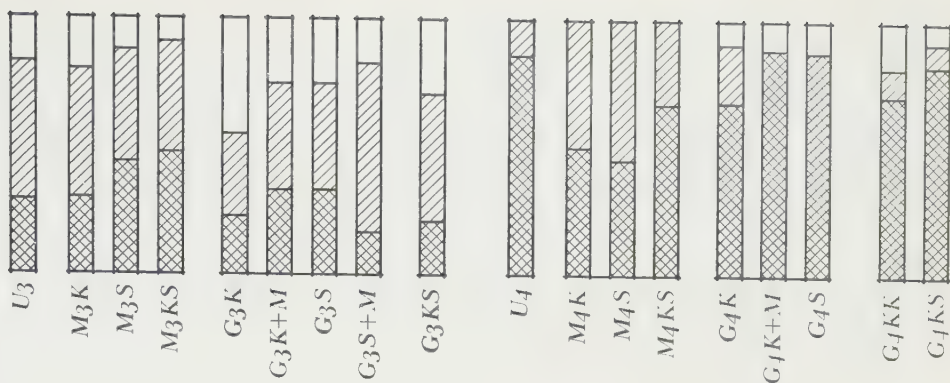
Fra familiernes side blev undersøgelsen mødt med stor interesse. I al almindelighed har man svaret åbent på de stillede spørgsmål, selv om de fire damer, der gennemførte besøgene, alle udtaler, at de ofte hos beboerne mødte en vis ængstelse over for at udtale kritik af deres bolig; dette har den naturlige årsag, at mange familier i en længere årrække har måttet vente i en 2-rumsbolig, inden de fik deres nuværende større bolig.

I kun 2 af 292 boliger – i begge tilfælde 3-rumsboliger med indirekte adgang til eet rum – sov forældre og børn i samme rum.

I 3-rumsafdelingen har 32 pct. af alle familier *adskilt børn efter køn* (figur 2); 78 pct. har adskilt eller udtaler, at de vil eller ønsker at adskille børnene. Ved den normalt forudsatte brug af en 3-rumsbolig – d.v.s. ren opholdsstue, forældre i soveværelse, børn i kammer – foreligger ingen muligheder for en sådan adskillelse, men diagrammet viser – og det samme fremgår af figur 3 – at den normalt forudsatte brug af boligen netop ikke længere er så særlig normal; den jævne familie er ved at lade dette udviklingsstadium bag sig. For de forældre, der ønsker at gennemføre en sådan adskillelse, står der i 3-rumsboligen teoretisk 5 muligheder åbne: 1) forældre sover i opholdsstuen på brikse, hjørnearrangementer og lignende, 2) forældre sover adskilt; den ene ægtefælle i opholdsstue, den anden sammen med børn af tilsvarende køn i det ene soverum, 3) børn af samme køn (evt. kun een person) sover i opholdsstue, 4) de adskilte forældre sover sammen med børn af tilsvarende køn i de to soverum; der indrettes altså en „dameafdeling“ og en „herreafdeling“; opholdsstuen bruges på denne måde ikke som sovested, 5) forældre beholder børn af det ene køn hos sig i et soverum;

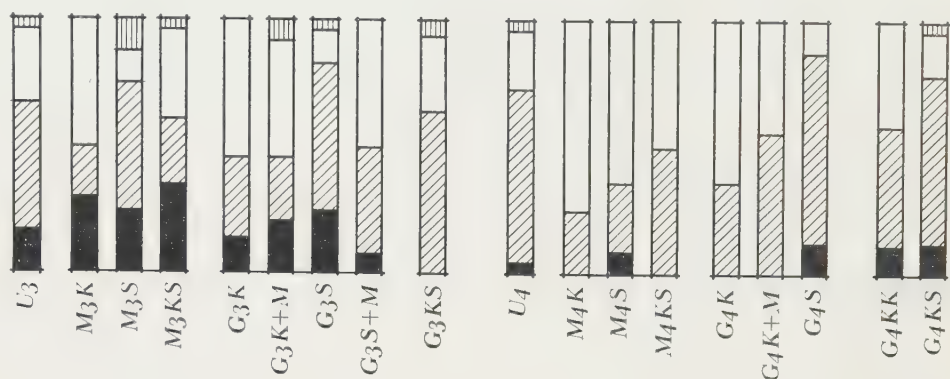
 Vil eller ønsker at adskille børn efter køn
 Har adskilt børn efter køn

2. Adskillelse af børn efter køn

 Adskilt
 I kammer (mindste rum)
 I soveværelse
 I opholdsstue

3. Hvor sover forældre?

børn af det andet køn får særligt soverum; opholdsstuen bruges ikke til soveformål. – Alle 5 metoder forekommer ganske vist i materialet, men de tre førstnævnte er naturligvis de almindeligste.

Adskillesestallene i 3-rumsafdelingens 4 hovedgrupper er følgende: U-gruppen 29 pct., M-grupperne 43 pct. (M 3 K S hele 48 pct.), G-grupperne (1 rum) 28 pct. og G-gruppen (2 rum) 21 pct. Når man bortser fra U-gruppen, daler adskilleelsesprocenten på naturlig måde fra gruppe til gruppe som følge af den synkende naturlige adskillelsesmulighed. Når kun 29 pct. har adskilt i U-gruppen, der så afgjort byder adskillelsen de bedste betingelser, idet opholdsstuen her med mindst mulige gener både kan bruges til familiens fællesrum og til forældrenes sovested, kan det kun forklares ud fra den kendsgerning, at bolig-nøden i mange år har afskåret den jævne familie fra et egentlig valg af boligtype; man har måttet tage den type, der var opnåelig på det givne tidspunkt; mange familier har derfor fået boliger, hvis planmæssige fordele de ikke evner at vurdere og udnytte, medens mange andre familier med højere boligkultur må tilpasse sig boliger, hvis udformning langt fra er i stand til at tilfredsstille disse familiers elementære boligkrav. Det er imidlertid forbavsende, hvor kraftigt viljen til at adskille børnene efter køn manifesterer sig også i typer, hvor udformningen i virkeligheden modarbejder en sådan adskillelse (G-typerne); selv i den ugunstigste gruppe – med gennemgang til begge soverum – har trods alt over en femtedel af familierne adskilt børnene.

4-rumsboligens betydeligt bedre vilkår for familiernes adskillelsesbestrebelse viser sig i, at hele 75 pct. af familierne her har adskilt; 93 pct. har adskilt eller

ønsker at adskille. Gennemsnitstallene i hovedgrupperne er følgende: U-gruppen 86 pct., M-grupperne 52 pct., G-grupperne (1 rum) 77 pct., G-grupper (2 rum) 78 pct. 4-rumstypernes større muligheder er således i væsentlig grad blevet udnyttet, selv om mange vel vil mene, at denne udnyttelse endnu ikke er fuldt ud tilfredsstillende. De tal, der udtrykker såvel den gennemførte adskillelse som ønsket om at adskille, er indenfor grupperne følgende: U-gruppen og M-grupperne 100 pct., G-grupper (1 rum) 90 pct., G-grupper (2 rum) 88 pct.

Også i den større type viser der sig en forbavsende kraftig vilje til at adskille børn efter køn selv i typer, der egentlig modarbejder denne adskillelse. – Den lave procentsats i de iøvrigt talmæssigt ret dårligt repræsenterede M-grupper hænger formentlig sammen med, at disse gruppers typer i særlig grad synes at fremme den umiskendelige trang hos visse beboere til at gennemføre ønsket om at have to opholdsstuer sammen, hvoraf det ene almindeligvis er en særlig spisestue; en sådan brug af boligen hindrer normalt adskillelsen, hvis begge rum er opholdsrum uden sovesteder.

Diagrammet figur 3 viser, hvor forældre sover, og er derfor nøje knyttet sammen med det foregående diagram, figur 2. Tallene i 3-rumsafdelingen er følgende: 41 pct. af forældrene sover i soveværelset, 34 pct. i kammer eller mindste rum, 20 pct. i opholdsstue, 5 pct. adskilt; de tilsvarende procentsatser i 4-rumsafdelingen er 53, 39, 7 og 2. Figur 4 viser den udstrækning, hvori forældre sover i opholdsstuen, og desuden andelen af forældre, der herudover ønsker at sove der. Man står her over for et vigtigt, men hidtil næsten overset træk i den lille familieboligs nuværende brug; denne anvendelsesmåde er naturligvis mest almindelig

inden for 3-rumsboligerne og da navnlig i typer uden indirekte tilgængelige rum – i en enkelt gruppe er procenten endda 35; det vil imidlertid ses af diagrammet, at tendensen også findes i G-grupperne og i 4-rumsboligerne; i en enkelt M-gruppe blandt disse sidste har endda hele 46 pct. af forældreparrene indrettet sovested i opholdsstuen eller udtaler ønsket om at sove der.

Opholdsstuens relativt store anvendelse også som forældresoverum viser klart den jævne families voksende frigørelse i forholdet til sin bolig og dennes brug; opfattelsen af stuen som finstue, er praktisk taget forsvundet. Opholdsstuen er i dag berettiget til den før i tiden ofte misvisende betegnelse dagligstue. Undersøgelsen viser klart, at forældrenes brug af opholdsstuen som sovested først og fremmest skyldes ønsket om at stille soverummene til disposition for børnene og navnlig ønsket om at adskille døtre og sønner; forældrene må så tilsidesætte deres eget rimelige ønske om en stue uden sovesteder og affinde sig med andre i virkeligheden særdeles upopulære ulemper – og denne offervillighed må værdsættes.

I hele materialet forekommer den rene finstue kun i 3 tilfælde, alle tre i 4-rumstyper.

Af let forståelige grunde synes det ikke at være ønsket, at børnene har sovested i opholdsstuen; dette optræder derfor ret sjældent: i 9 pct. af familierne i 3-rumsafdelingen og i 6 pct. i 4-rumsafdelingen.

Undersøgelsen viser, at langt de fleste forældre ønsker direkte adgang fra forstue til deres eget soverum; dette problem er imidlertid knyttet sammen med så mange andre problemer, at det er ret vanskeligt at udtrykke i klare tal. Derimod er problemet *gennemgang gennem opholdsstue til børnerum* helt anderledes ukompliceret; her viser materialet – se figur 5 – med

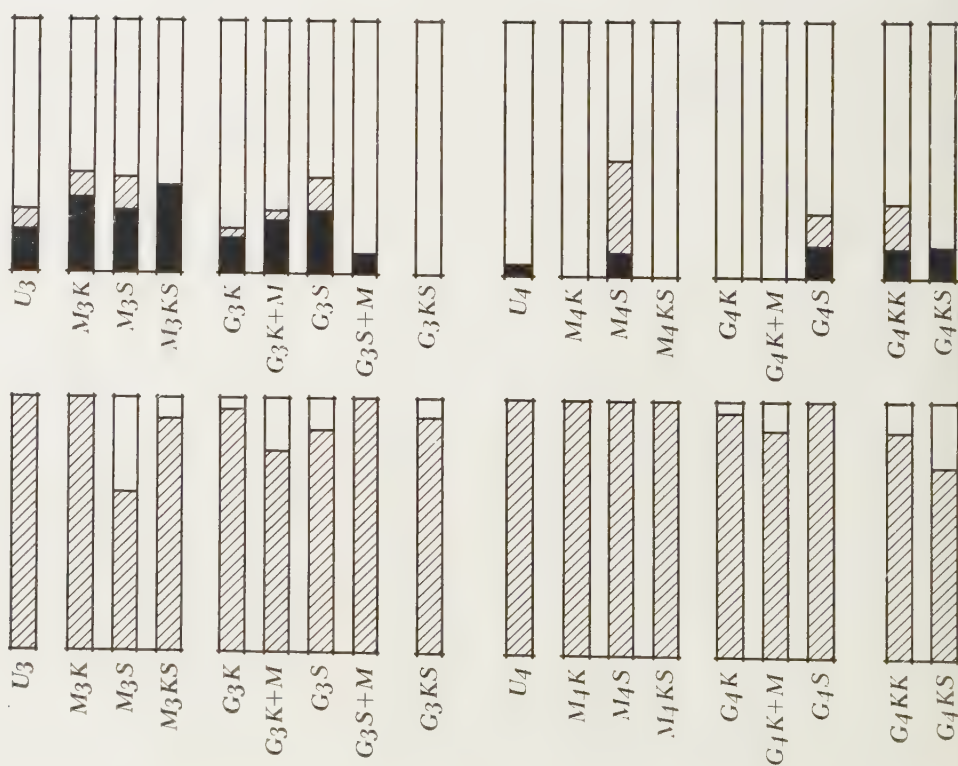
al ønskelig tydelighed, at forældrene tager bestemt afstand fra, at børnerum er indirekte tilgængelige. I 3-rumsafdelingen som helhed er ialt 89 pct. imod denne gennemgang og i grupperne med indirekte adgang til eet eller to rum henholdsvis 89 og 93 pct. De tilsvarende procenter i 4-rumsafdelingen er 92, 95 og 81. Disse tal viser beboernes opfattelse af dette fundamentale problem på en så klar og overbevisende måde, at man formentlig vanskeligt kan komme uden om denne opfattelse ved vurderingen af forudsætnin-
gerne for familieboligens udformning.

De motiver, familierne anfører for modstanden mod indirekte tilgængelige børnerum, går i hovedsagen ud på følgende: det „ustandselige rend gennem stuen“ medfører unødvendigt slid på møbler, tæpper og gulve; uønsket ekstra rengøring; at man vanskeligt kan have stuen pæn; dårlige møbleringsmuligheder på grund af for mange døre, for lidt vægplads og for meget tabt gulvareal; endvidere uro og forstyrrelser for familiens medlemmer med hensyn til søvn, læsning, radio, selskabelighed; der ankes meget ofte over, at børnenes passage til wc-bad er generende for begge parter under selskabelighed.

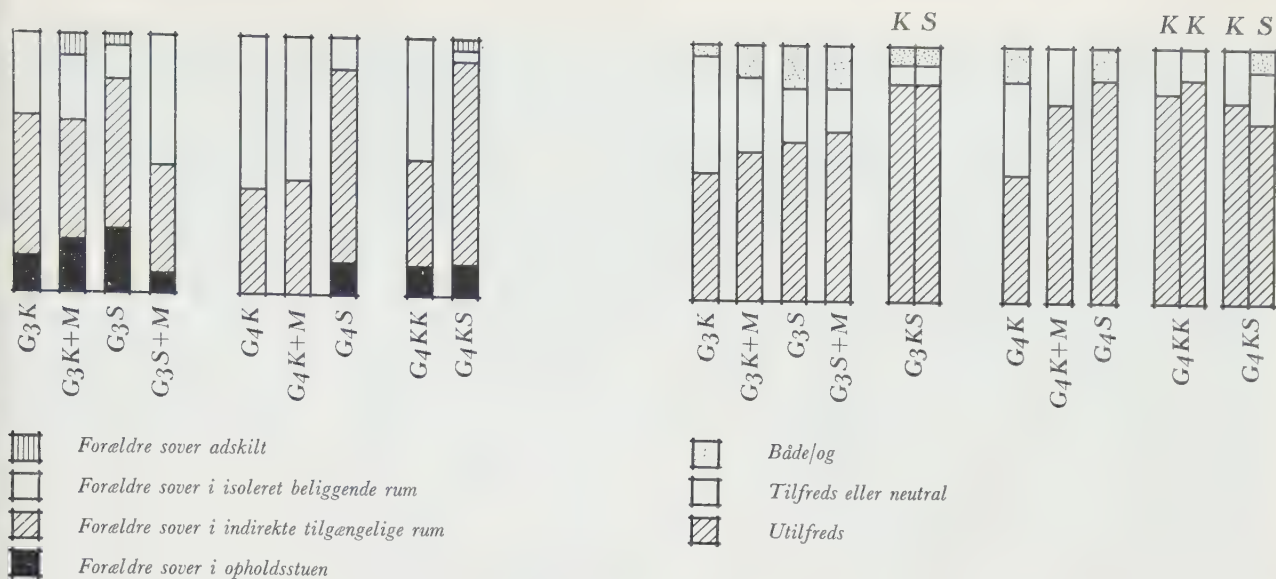
Af figur 6 aflæses en tydelig tendens til, at forældre i G-typerne søger over i et indirekte tilgængeligt rum – uanset dettes størrelse – for at kunne overlade børnene det/de isoleret beliggende rum. I 3-rumstyper med eet indirekte tilgængeligt rum sover 51 pct. af forældreparrene i indirekte tilgængeligt rum, 27 pct. i isoleret beliggende rum, 18 pct. i opholdsstue og 4 pct. sover adskilt. De tilsvarende procenter for 4-rumstyper med eet indirekte tilgængeligt rum er 49, 49, 3 og 0. Ser man i 3-rumsafdelingen bort fra de boliger, hvor forældre sover i opholdsstue eller adskilt, sover 66 pct. i indirekte og 34 pct. i direkte tilgængelige rum.

 Forældre ønsker at sove i opholdsstue
 Forældre sover i opholdsstue

4. Andel af forældre, der sover i opholdsstue. Procent

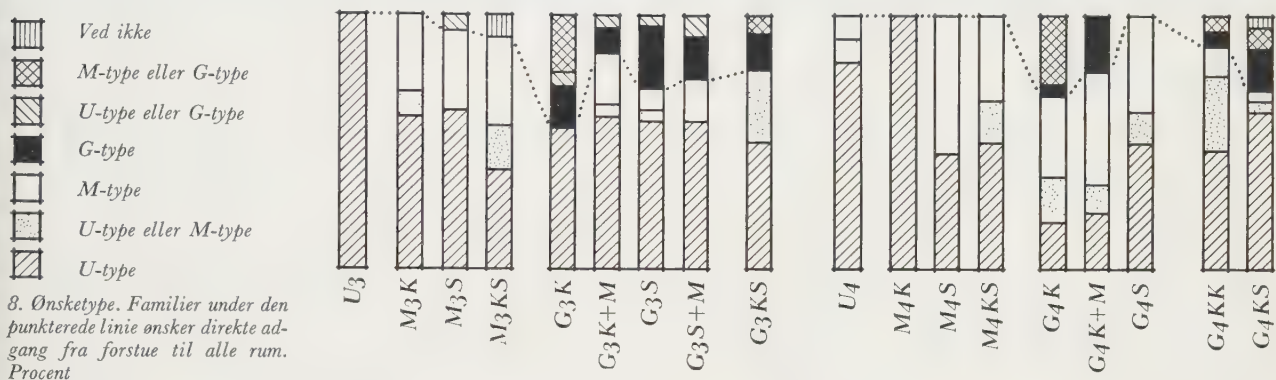

5. Familiernes vurdering af gennemgang til børnerum. Procent. Skraverteret: utilfredshed med gennemgang

6. Tendensen til at forældre sover i indirekte tilgængelige rum. G-typer.

7. Familiernes vurdering af indirekte tilgængelige rum. G-typer. Procent

8. Ønsketype. Familier under den punkterede linie ønsker direkte adgang fra forstue til alle rum. Procent

Beboernes vurdering af det/de indirekte tilgængelige rum i G-typer fremgår af figur 7. I 3-rumstyper med eet indirekte tilgængeligt rum er 29 pct. tilfreds, 59 pct. utilfreds og 12 pct. både/og. Hele 29 pct. synes således at være tilfreds eller i hvert fald velvilligt neutrale; man kan imidlertid desværre ikke ved hjælp af materialet fastslå, om denne tilfredshed ikke oftest skyldes det forhold, at opholdsstuen er for lille til helt at kunne opfylde sin mission, hvad der brugsmæssigt medfører konsekvenser, som det ganske naturligt falder mange beboere vanskeligt at overse og vurdere. Den almindelige familie er af G-typens udformning på forhånd tvunget til at afskrive ønsket om at adskille børn efter køn og søger da at få det bedst mulige ud af de foreliggende forhold. På baggrund af denne realistiske tankegang træder typens sekundære fortrin imidlertid ofte frem som var de primære; men hele dette komplicerede forhold er naturligvis svært at udrede. En dør gør det jo muligt at anvende det indirekte tilgængelige rum både som forældrerum og som spise-stue, og døren ligesom bidrager til at udvide den for lille opholdsstue; man er da – specielt i G-typer, hvor døren er erstattet af den berømte „bue“ eller „hvelving“, og hvor de to stuer således må opfattes som eet rum – ofte modstander af dør fra mere end det ene af rummene til forstue af hensyn til de sparsomme møbleringsmuligheder. En del forældre i disse typer fremhæver det for ægteparrets privatliv behagelige i,

at deres soverum ligger „lidt for sig selv“. Som det var at vente, er det dog kun et ringe antal beboere, der kommer direkte ind på dette problem.

I 3-rumsboliger med to indirekte tilgængelige rum er 7 pct. tilfreds, 86 pct. utilfreds og 7 pct. både/og.

I 3-rumsboliger med gennemgang til eet rum udtaler 98 pct. af familierne deres tilfredshed med det isolerede rums beliggenhed.

Diagrammet figur 8 viser de typegrupper, der ifølge materialet synes at passe familierne bedst (der bortses her fra ønsker om et større antal rum). 83 pct. af familierne i 3-rumstyperne og 85 pct. af familierne i 4-rumstyperne ønsker en bolig, hvor der er adgang fra forstue til alle rum. I 3-rumsafdelingen ønskes U-type af 62 pct., M-type (eller U-type) af 22 pct. og G-type af 9 pct. I 4-rumsafdelingen er de tilsvarende tal 51, 34 og 7. Det er bemærkelsesværdigt, at ønsket om gennemgangstype næsten udelukkende optræder i typer med gennemgang.

I tidligere artikler her i bladet er fremhævet familiens ønske om frihed i forholdet til sin bolig, om frihed til at indrette sig på den måde, der i hver enkelt tilfælde og på hvert enkelt alderstrin synes den bedst: familien ønsker en bolig, der er flexibel i brug. Undersøgelsens arbejdsresultater synes at bekræfte påstanden om, at der består en alvorlig konflikt mellem den danske families relativt særdeles høje boligkultur og de almindeligt anvendte udformningsprincipper.

Edoardo Gellner, feriehus i bjergene, Cortina. Det store, romantiske ildsted i rustikke omgivelser

Åbne kaminer

Camini d'oggi, redaktion Roberto Aloï. Ulrico Hoepli's forlag. Milano. Størrelse 22×28 cm, 290 sider, 378 illustrationer hvoraf 18 i farver, udg. i 1957. Pris L. 6500. Tilsendt af forlaget.

Her er eksempler fra hele verden på moderne åbne ildsteder i stor mængde, spækket med en rigdom af fantasi og opfindsomhed, som man glæder sig meget over. Endvidere eksempler på prefabrikerede pladejernspejse såvel til indendørs som til udvendigt brug, enkelte løsninger på ildbukke, pejsesæt, skærme og brændekurve, og naturligvis findes også de sædvanlige skemaer over skorstensdimensioner og ildstedets størrelsesforhold, spjældstørrelse og skorstenshøjder. Der indledes med en historisk redegørelse, som kun optager bogens første 50 sider, resten er vor tid på godt og ondt, mest ærlig kunstnerisk stræben. Dog er to tendenser tydelige, nemlig en „firkantisme“, der under dække af begreber som rationalisering og industrialisering også herhjemme har opnået velpolerede og fremfor alt vel fotograferede resultater, og i modsætning hertil de mere „barokke“ indfald med grovere materialeeksperimenter, som finder deres naturlige plads i bjerghytter og djærvt formede opholdsrum i nær tilknytning til terrainet.

Man kunne måske sige, at det er med pejse som med piger, de kan ikke beskrives, men må ses – ihvert fald, men det kan heller ikke blive til nogen anmeldelse, hvis der ikke skrives lidt, betragt derfor kun disse linier som en anledning til at fæste nogle „pin up“ billeder på de blanke sider.

Medens det åbne ildsted i gotik og renaissance står med vangerne eller søjlerne plantet på gulvet og bærende en overbygning som et gravepitafium, er nutidens pejs fjernt fra tyngdelovens pedantiske forklaring. Meget ofte udføres den i dag som et ornament på muren eller som et i luften svævende element, i

det sidste tilfælde understreges formen stærkt og den stiller derfor større kunstneriske krav end den indbyggede, der på sin side lettere glider ind i bygherrens møblering.

Yderpunkterne er således en tragt, der åbner sig over det fritstående eller udkragede ildsted, og det indbyggede „ildkabinet“, evt. forsynet med aflukkelige døre, til diskret afbenyttelse.

Disse to typer har udviklet sig hurtigt i løbet af en halv snes år og dyrkes øjensynligt særlig ivrigt af arkitekterne i Milano. Vil man undgå at lade bygherren og hans familie ende i en røgvarebutik, er det sikkert klogt at lade den frithængende forsyne med en mekanisk røgsuger, da ildstedet jo er ganske uden afskærmning, og træk fra vinduer og døre let får frit spil med flammerne.

Ved de opløste plantyper finder man ofte sammenbyggede elementer af en eller flere pejse, af grill, brænderum og lign. som kan danne en skærm mellem køkken, opholds- og spiserum. Denne form for ildsted er ældgammel, vi kender den jo bl. a. fra Hallandsgården i Frilandsmuseet ved Sorgenfri, og der er næppe tvivl om, at det intime begreb, der hedder „hjemmets arne“, stammer fra disse hyggelige indretninger.

Både den nedarvede form og de to førnævnte ydertyper indfører et element med et eller flere materialer, der kræver en kunstnerisk bearbejdelse, for at rummets opbygning kan udgøre et hele, subsidiært kan adskilles bevidst i flere dele. Det er ikke nogen let opgave at klare denne drilske indretning – teknikken skal man kende i forvejen, ellers går det galt.

Kontrasterne kan også være så store, at samspillet på forhånd er dømt til at blive mislykket. Cuba-mahogni og jordfødte danske mursten er fremmede overfor hinanden, og en pejs indbygget i en „klippevæg“ passer bedst til tilhuggede møbler.

John C. Campbell og Worley K. Wong, San Francisco. Den lille pejrs indbygget i væggen – som et fjernsynsapparat

Til pejse domineret af glatte materialer, som dekoreret keramik, glas, stifter, emailerede plader eller blanke kobberør, passer nutidens lette møbler med de farvemættede betræk, og det er naturligt at understrege denne overensstemmelse i en velkomponeret helhed, f. eks. ved en indbygget siddeplads ved eller omkring pejsen, eller samle hele arrangementet i en forsænket del af rummet.

Kigger man lidt mere indgående på de enkelte ting, glæder man sig over den poetiske kamin fra det XIII. årh. fra Castello della Manta, hvor hele troubadour-ånden slår igennem – og man forundres over en fransk kamin, hvorover der ligeledes er udført en vægdekoration. Denne af Bernard Buffet, minder nærmest om en udsendelse fra den sociale brevkasse.

Danmark er repræsenteret ved holdene Eva og Nils Koppel samt Peter Hvidt og O. Mølgaard Nielsen. I begge eksempler er pejsen sådan placeret, at gode møbleringsmuligheder er tilstede.

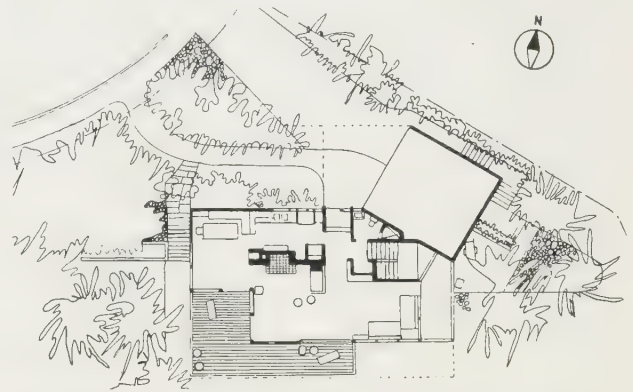
Der er flere svenskere, blandt hvilke Ralph Erskine beslaglægger 8 sider. Han elsker øjensynlig dette speciale, og han sysler med forskellige arrangementer med rør, lemme m. v. for at forøge varmeafgivelsen og anvendelsesmulighederne. (I denne forbindelse kan jeg henlede opmærksomheden på den lille svenske bog „Öppna spisar“ udg. af Hem i Sverige 1950, pris 6,50 sv. kr. og Ebbe Kornerups artikel om „Pejsen“ i „Håndbogen for byggefagene“, bind 2, 1953).

Bogens utallige andre eksempler kan man dårligt komme nærmere ind på, men det overvejende indslag kommer fra Milanos arkitekter, der synes at være besjælet af en særlig elegance og opfindsomhed.

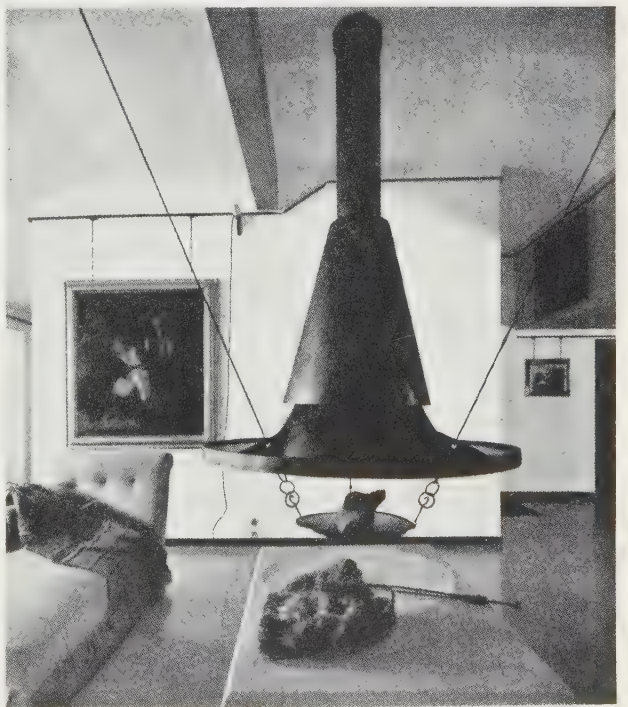
Bogen er veludstyret og smukt trykt, og den vil være en stor inspirationskilde for alle, der beskæftiger sig med disse overflødige, og derfor ofte højst nødvendige indretninger.

Richard Neutra; eenfamiliehus i Los Angeles. Den store skorstensvæg mellem køkken og opholdsstue. Pejs mod opholdsstuen og grill mod køkkenet

Richard Neutra; eenfamiliehus i Los Angeles

Franco Albini, Milano. Frithængende pejs med grill

Valley

Emil Nolde — udstillingen på Charlottenborg

Denne udstilling åbenbarede for os en dyrkelse af farven i en grad vi ikke er vant til, og også den dokumenterede, at maleriet er en væsentlig inspirationskilde, der ikke vil udtørre, selv om den tekniske billedproduktion er større end nogensinde.

At dansk kunsthistorik ikke forlængst har opdaget og accepteret ham er beklageligt, vi har haft noget til gode — og nu får vi det næsten på een gang — det er meget.

For nylig så jeg i et amerikansk kunstkatalog Emil Nolde betegnet som dansk maler, men trods dansk indfødsret er dette jo ikke rigtigt. Emil Nolde tilhører det tyske kunsthistorik. At han har haft vanskelighed ved at blive optaget her er forklarligt, han fortsætter jo kurven på det punkt, hvor *Grønningen* gik ned — uhjælpeligt og for stedse.

Selv den til tider voldsomme farveudladning afslører ikke et groft temperament, men understreger at Nolde har været en meget sammensat og rig kunstnerpersonlighed. Han driver farven op til det yderste ved en overmåde nænsom penselføring. Han lister farverne ind på plads, således at billederne ikke alene bliver rige på kontraster, men også på en overmåde forfinet nuancerigdom.

Dansk tradition kræver små skridt. Den linie, der f. eks. fører fra Hans Smith, over L. A. Ring og Fynboerne, og gennem den intime naturtilknytning føres videre af Jens Søndergaard og Niels Lergaard, assisteret af sociale kunstnere som Jens Birkholm og Peder

Larsen og som vore kunstneriske politikere nu har kronet med folkepensionen, kunne ikke tåle en så stærk omgang med den internationale, kunstneriske sandhed.

I det ganske usædvanligt gode katalog skriver museumsinspektør Lars Rostrup Boyesen: Når man herhjemme betragter Noldes maleri som en typisk eksponent for tysk kunst, bytter man nok i nogen grad om på årsag og virkning. Nolde har ganske simpelt i højere grad end man almindeligvis forestiller sig, været medvirkende til at forme det begreb, der for omverdenen står som moderne tysk kunst. Så meget at en betydelig tysk kunsthistoriker i 1921 kunne skrive: In seinen Händen liegt auch heute noch das Schicksal der deutschen Kunst . . .

Nolde blev ikke draget ind på den intellektuelle hovedvej, der starter med Cezanne og ender med Kandinsky, men fulgte den expressive slyngning, der opstår som et orientalsk indslag i fransk kunst, og går over van Gogh, Toulouse-Lautrec, James Ensor og Edvard Munch, men han følger på en større rejse i 1913-14 vejen tilbage (Rusland, Sibirien, Korea, Japan, Kina, New Guinea, Java, Birma) hvilket medfører en nedbrydning af den expressionistiske kompositionsform, og en forstærket spænding bag udtrykket. Han når frem til den „primitivitet“ der fast og eentydigt forenkler begreberne til budskaber og gør male-riene til monumenter af lidenskab.

Han har holdt af sine emner og kærtregnet dem med sin pensel. Blomsterne udstyres med ædle menneskelige egenskaber, hvide liljer står i himmelsk renhed. Sol-sikker findes af alle slags. Et sted indordner de sig under de hvide liljers førerskab, et andet viser dem som roterende sole, levende og dynamiske, og i et tredje (fra 1943) står de udsat for en ubarmhjertig vind, så trøstesløse som månekratere.

Figurbillederne er talrige. Der er et mindre billede med to kvinder, den ene med rød parasolhat og sort hår, ansigtets skygger er violette, bag hende dukker en guldhåret pige frem. Farverne er fortættede og hede. Billedet fortæller om nutid og fremtid.

Smuk er treklangen i „Gammel fyrste“ (1913), hvor bevægelsen kommer fra krigeren i forgrunden og arbejder sig gennem alle de 3 skikkelser, for at løbe ud i det store sværd, — og en modsætning har vi hertil i „Den store gartner“ (1940) hvor farvens frigørelse i den fabulerende form når et højdepunkt, en prøvesten for tvivlende.

Hans selvportræt (1947) står fornemt i en dirrende atmosfære, søgende, menneskelig, den blå jakke som en overjordisk kappe. Hvordan hans store pensel i det hele taget har formået at gengive det utrolige spil i ansigtet er næsten uforklarligt, men man skal tilbage til Renoir for at finde så præcist opdyrkede lærre-udsnit. Man kan fryde sig herover i timevis.

Også det store billede „Judas hos ypperstepræsterne“ er bemærkelsesværdigt, han har både elsket og hadet

Figurer mellem blomster. Tønder Kunstmuseum

Solsikker i stormvejr, 1943

disse typer, hvis cadmiumgule turbaner lyser over de barkedede brune ansigter med skæve øjne og yppig hårvækst.

Et typisk træk i mange af opstillingerne er anvendelse af småfigurer han har samlet, mange fra sin store rejse, men også nogle af hans egne træskærerarbejder er med. Undertiden overdimensionerede, akkurat som Vilhelm Lundstrøm anvendte sit lille dukke-vaskestel.

Morsomt er det også at iagttage tidens præg på billederne, det kan være bestemte farver eller særlige situationer, og et par af billederne som f. eks. „Palmer ved havet“ (1914) og „Thora“ (1921) synes tydeligt nok skabt under indflydelse af Gauguin og Munch.

Imidlertid må man, under indtryk af de seneste N.A.T.O.-konferencer, betegne Emil Nolde som en suveræn stormagt, som vi ikke foreløbig bliver kvit. Under alle omstændigheder har hans arbejder banet vej for en bredere forståelse af de kunstnere, som her i landet arbejder på basis af fantasien.

Ved udgangen var i et skab ophængt et par tyske breve, og det er nødvendigt at bringe det ene:

Brev fra præsidenten for rigskammeret
for bildende kunst
til Emil Nolde.

Berlin d. 23. august 1943.

I anledning af den mig af føreren pålagte udskillelse af værker af degenereret kunst i museerne, bør alene af Dem 1052 værker beslaglægges. En del af disse værker var med på udstillingerne „Entartede kunst“ i München, Dortmund og Berlin.

Af disse omstændigheder vil De kunne indse, at Deres arbejder ikke opfylder de krav, der siden 1933 har været stillet til kunstværker af alle bildende kunstnere i Tyskland – indbefattet de i riget værende kunstnere af fremmed nationalitet.

De herfor gældende og af føreren år efter år i hans programtaler ved åbning af „Grosse deutsche Kunstausstellung“ i München klart og tydeligt opstillede retningslinier for fremtidig kunstnerisk holdning og

målene for den kulturelle fremgang, vi skylder folk og rige, burde også være Dem bekendt.

Som gennemsynet af Deres originale værker fra den sidste tid har vist, står De alligevel fjernt fra denne kulturtanke og svarer som tidligere nævnt ikke til de forudsætninger, der er nødvendige for Deres kunstneriske virksomhed her i riget, og dermed for medlemskab i kammeret.

På grundlag af § 10 i den første gennemførelsesforordning i rigskulturkammerloven af 1.11.1933 udelukker jeg Dem herved fra rigskammeret for bildende kunst på grund af manglende pålidelighed og forbyder Dem med øjeblikkelig virkning enhver erhvervsmæssig – også som bierhverv – virksomhed på de bildende kunstners område.

Den på Deres navn lydende medlemsbog M 2603 i kammeret er ugyldig – De skal omgående returnere den.

Signeret: Ziegler

Lige overfor dette enestående dokument fandtes nogle af de herefter i smug malede smålapper, benævnt „ungemalte bilder“ hvori han har koncentreret hele sin styrke. Aldrig har man set så stor kunst i dette format. En yderligere omtale heraf og af udstillingens grafik, ligger desværre udenfor rammerne af denne artikel.

Udstillingen er en betydningsfuld og skelsættende begivenhed i Danmark. Der er grund til at takke de mænd, der står bag den, først og fremmest museumsinspektør Lars Rostrup Boyesen, og der er grund til at alle, der skal syd på, lægger vejen om ad Seebüll for i Nolde-samlingen der at uddybe kendskabet til denne store kunstner.

R. Dahlmann Olsen

Den store gartner, 1940

Om den uheldige kronik

Fra stadsbygmester Svend Møller har redaktionen modtaget nedenstående indlæg:

Under overskriften „Uheldig Kronik“ har NB i forrige nummer af „Arkitekten“ fremsat en række kritiske bemærkninger til en af arkitekt Louis Ottesen forfattet kronik, som har været offentliggjort i „Politiken“, og i de afsluttende linier rejst spørgsmål om, hvorvidt Ottesen – der er ansat i Stadsbygmesterens Direktorat – taler på direktoratets vegne, hvilket man kunne få indtryk af ved at læse kronikredaktorens præsentation af forfatteren.

Må jeg i den anledning oplyse, at den omhandlede kronik var mig og iøvrigt alle i direktoratet ansatte ganske ubekendt, indtil den stod i „Politiken“, og at Ottesen således ikke taler på direktoratets vegne og iøvrigt ikke med sine betragtninger giver udtryk for meninger eller synspunkter, som direktoratet deler.

Svend Møller

Fra arkitekt Louis Ottesen, hvis dagbladskronik blev omtalt i en redaktionel kommentar i Arkitekten nr. 11, har vi modtaget nedenstående indlæg:

„Uheldig kronik“ – eller var der bid?

Det er rart at høre andres meninger – særlig når de fremsættes på en værdig og saglig måde.

Men den alvidende Mr. Nobody's belærende indlæg kan kun betragtes som et mislykket forsøg på „at benægte fakta“.

Det vil blive svært at overbevise de byggende om tilstedeværelsen af en idealtilstand, og det ville gavne samfundet, om der anvendtes lidt mere fornuft og flere økonomiske overvejelser ved fastlæggelsen af de ofte overdrevne krav, der på mange områder i dag stilles til byggeriet. Jeg må indrømme, at selv jeg har hørt om det betydelige og omfattende arbejde, der fra mange sider gøres for at forbedre forholdene, men jeg må dog tilføje, at man i alt for mange tilfælde er hildet i fordomme af fagmæssig art eller usaglige, personlige hensyn. „Sådan har vi altid gjort“ – er et udtryk, der anvendes alt for ofte, men det fremmer ikke udviklingen.

Til slut skal jeg blot oplyse, at kronikken „Byggelovskrav og samfundsøkonomi“ er et udtryk for min personlige mening.

Men jeg må dog bedrøve Mr. Nobody med, at der også er andre, der deler mit ønske om en forenkling af de byggelovsmæssige faktorer i byggeriet – og jeg tror slet ikke, at muligheden for en ændring ligger så langt ude i fremtiden.

Louis Ottesen

Selvfølgelig burde den redaktionelle kommentar ikke være skrevet under mærke. Det beklager jeg.

At bygningslovgivningen trænger til en ajour-føring er en ganske uoriginal betragtning. Den har forlængst vundet bred tilslutning. Når Louis Ottesen nu bekender, at han har hørt om de igangværende revisionsarbejder, har han altså skrevet mod bedre vidende. For det fremgik overhovedet ikke af kronikken, at der netop for tiden fra alle sider ydes støtte til en modernisering af byggelove og vedtægter.

Louis Ottesens respekt for dette arbejde og de folk, der er engageret heri fremgår iøvrigt tydeligt af bemærkningen: „– – – at man i alt for mange tilfælde er hildet i fordomme af fagmæssig art eller usaglige personlige hensyn“.

Det er en i denne forbindelse helt urimelig vurdering – ikke mindst når man erindrer Louis Ottesens sagligt letfærdige eksempler i kronikken. Ingen vil bestride, at de er udtryk for hans personlige mening. Men når man publicerer sin mangelfulde viden og samtidig bemærker sit tilhørsforhold til et stort bygningsinspektorat, kan man ikke undgå kritik.

Skriver

The Woodside County Junior School, Amersham

Fra lektor, civilingeniør Jørgen Petersen har vi i anledning af artiklen i Arkitekten nr. 10 modtaget nedenstående værdifulde supplement:

Det bemærkes i artiklen, at de akustiske problemer har været viet særlig opmærksomhed. Man må derfor undres over, at det ikke er lykkedes at opnå en højere luftlydisolation mellem klasseværelserne end fra 27 til 39 dB. En vægkonstruktion, hvis luftlydisolation ligger inden for det nævnte interval, kan ikke tilsi- kre en rimelig lyd- mæssig adskillelse mellem klasseværelser i skoler med varierende undervisningsmetoder.

Statens Byggeforskningsinstitut har fornylig udsendt rapport nr. 23: „Akustiske problemer i skolebygninger“. Rapporten er resultatet af de undersøgelser som Lydteknisk Laboratorium har foretaget af de akustiske forhold i skoler. Det fremgår af rapporten, at man mellem klasseværelser bør anvende skille- vægge, hvis lydisolationsevne mindst svarer til lydisolationen af en 1/1 stens mur, hvilket vil sige omkring 50 dB.

Til sammenligning kan oplyses, at en lydisolation på 33–35 dB er det, som normalt opnås mellem rum, der er adskilt med et dobbelt bræddeskillerum med puds.

For fuldstændighedens skyld skal det endelig påpeges, at be- tingelsen for at opnå en god lydisolation med 1/1 stens mur i een-etages skoler er, at murene føres helt op til taget og ikke af- sluttes et eller to skifter over akustikloftet. Jørgen Petersen:

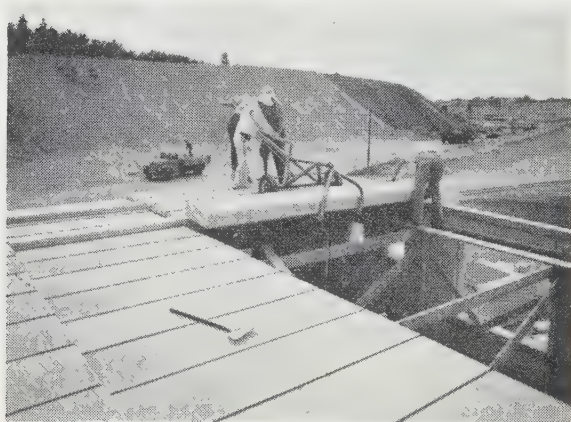
Møblering af prøvehus

Man har fra tid til anden set eksempler på indretning af prøve- huse eller -lejligheder. Ved salg af enfamiliehuse eller rækkehuse har det stor betydning at køberne ser rummets møbleret.

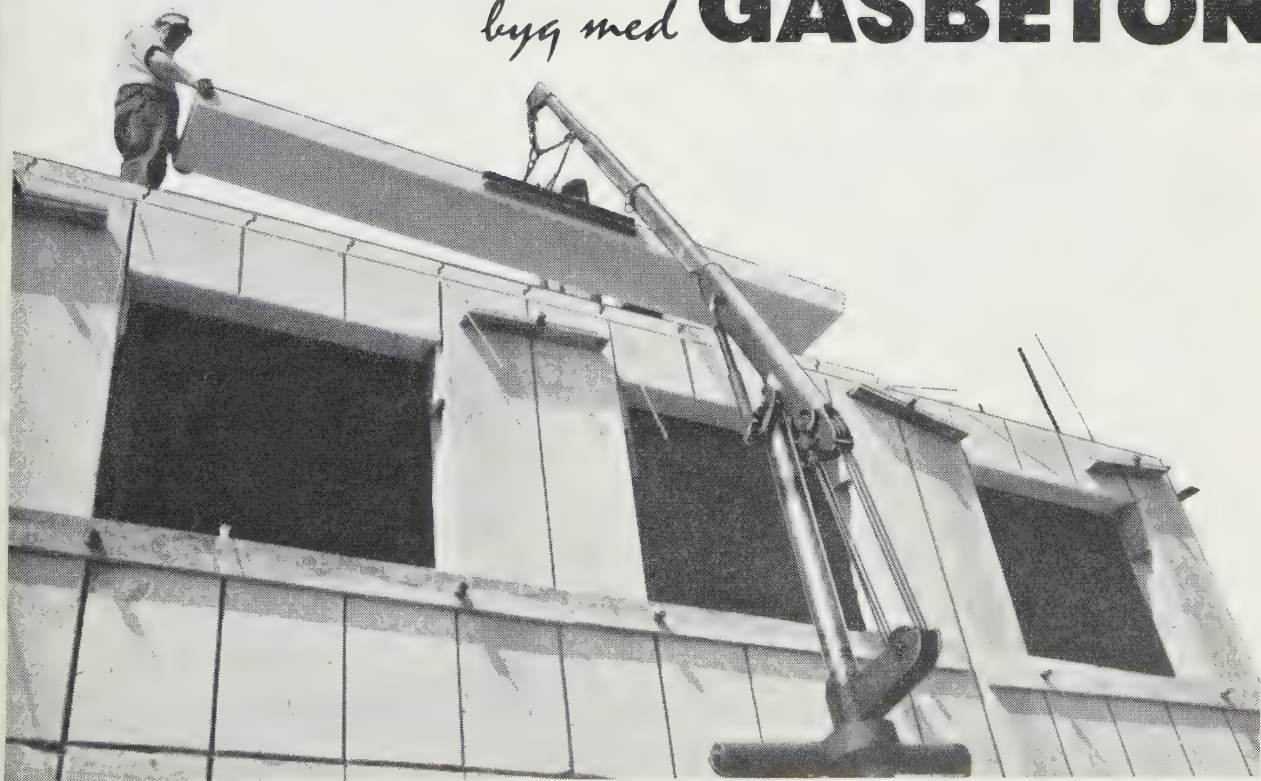
Det må være af betydning for et godt resultat, at møbleringen kan foretages af en person, der ikke er afhængig af et bestemt firma, men frit vælger møbler og inventar iøvrigt, som passer bedst i hvert enkelt tilfælde. I de rækkehuse Arne Jacobsen har tegnet for A. Jespersen & Son i Jægersborg, har boligkon- sulent Ellen Waade forestået en prøvemøblering. Hun har forsøgt at fremskaffe møbler, tæpper, gardiner m. m. fra forskel- lige firmaer, idet hun samtidig har tilstræbt en harmonisk sam- mensætning. Det har imidlertid været vanskeligt at fremskaffe alle de ønskede ting, idet nogle firmaer har stillet sig afvisende, når de ikke kunne få hele indretningen. Dette er sikkert årsager til, at møbleringen virker lidt tynd, selvom de enkelte ting absolu- er af fin kvalitet. Trods disse vanskeligheder er det imidlertid lykkedes boligkonsulenten at nå frem til et resultat, der giver indtryk af rummets møbleringsmuligheder.

ET RATIONELT TAG TIL MODERNE INDUSTRIBYGGERI

I industribyggeri gælder det i højeste grad om at vælge konstruktioner, der simplificerer byggeprocessen. Med Gasbetonplader til tagkonstruktionen kan man oplægge indtil 3 m² tag ad gangen. Hver plade lægges på et par minutter. Taget kan laves før og uafhængigt af murenes opførelse. Tillægsisolering er ikke påkrævet, og den lyse, glatte underside kræver ingen ekstra behandling. Gasbetonplader er det helt ideelle tag til industribygninger.

byg med **GASBETON**

**ZINKTRYK
LYSKOPIERING
MASKINSKRIVNING
TEKNISK FOTO**

DANSK LYSKOPI AS

SØLVGADE 10 • KØBENHAVN K
MINERVA *1476
LYNGBY AFD. TLF. 87 14 76

Byg billigere . Byg hurtigere . Byg bedre med

ZENITH

FUNDAMENTBLOKKE

**GODKENDT TIL
BYGGERI MED
STATSSTØTTE**

Jylland:

Frederikshavn: N. Østergaard & Søn A/S, tlf. 140.
Skive: Skive Cementstøberi, tlf. 921
Vejle: C. Bechgaard, Bredballe, tlf. 57.
Aabenraa: P. Chr. Poulsen, Haderslevvej 24, tlf. 21217.
Aarhus: N. K. Nielsen & Co. A/S, tlf. 42322.

Sjælland:

Brønshøj, København: ZENITH Betonvarer, Sandbækvej 10 (v.

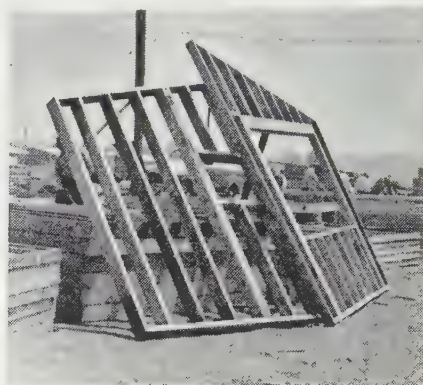
Islevdalsvej) tlf. 94 65 11.
Helsingør: Helsingør Betonvarefabrik, tlf. 2024.
Herlev: Herlev Byggeindustri A/S, tlf. 942737.
Nivaa: Fr. Reimers, tlf. 1.
Roskilde: C. J. Schledermann & Sønner, tlf. 122.
Slagelse: ZENITH, Slagelse, tlf. 288

Bornholm:

Nekse: Nekse Betonvarefabrik, tlf. 124 og 381.

**Rationaliseret fremstilling af
bindingsværk-enheder**

Mens tømmer her i landet som hovedregel kun anvendes indenfor husbygningen i ret begrænset omfang, eller til bygninger, der – som sommerhuse – ikke ønskes givet en for permanent karakter, har de tømmerproducerende lande rige muligheder for at videreføre byggetraditioner eller udvikle nye byggemetoder indenfor huse af træ. En bindingsværkkonstruktion der i sin opbygning og udførelse er langt simplere end de her i landet gangse metoder, har gamle rødder

*Færdige enheder
stables ved
„samlebåndet“.
Til glæde for
fotografen er tøm-
gavlelementer
rejst op her*

*Gaffel-truck'en
afhenter en lad-
ning og kører
direkte til det
hus, hvor ele-
menterne skal
anvendes*

*En to-etages
hustype rejses.
Tre mand klare
let monteringen
af enhederne*

*Isoleringspladen
påsesømmes en
de lave hustype*

KASTRUP MIDTPUNKT – BUTIKSTORVET:
Arkitekt Jean Fehmerling, M.A.A.
Ca. 5.000 m² HOTACO BUILT UP udført for
Højgaard & Schultz A/S

Disse centrumbyggerier har valgt HOTACO tagdækninger:

Kastrup Midtpunkt – Butikstorvet
Buddinge Torv – den krumme bygning
Dragørhjørnet
Gentofteparken
Lyngbyhus
Glostrup sygehus
Virumport
Herlevgaard
Falkonercentret

som **det bedste tag overhovedet!**

Vore serviceingeniører giver gerne vejledning
såvel under projektering som på byggeplads

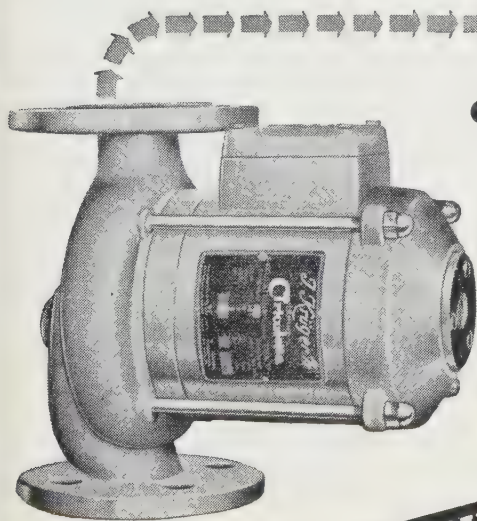
En HOTACO tagdækning rammer altid i centrum...

A/S HOTACO

København
C. *13.842

Holbæk
*1213

Horsens
*25333

Gælder det cirkulationspumper!

Det skal være Krügers!

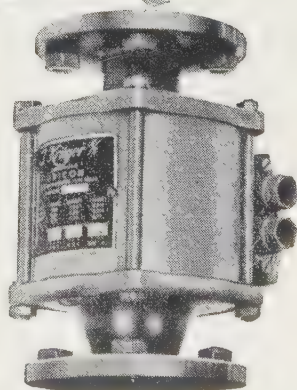
- ★ Selvmørende
- ★ Lydløse og driftssikre
- ★ Ingen pakdåse
- ★ Ringe kraftforbrug
- ★ Tilslutning til 3 × 380 og 1 × 220 volt

Cirkuleffa

CIRKULATIONSPUMPERNE

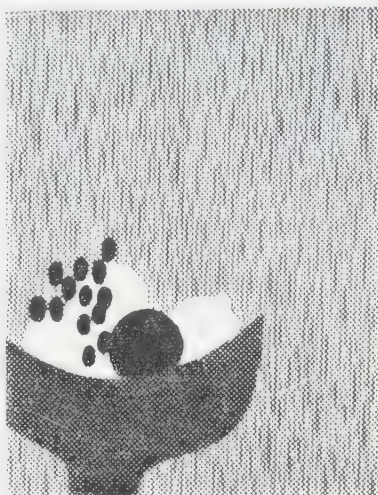
Unicon

- ★ Anvendes til centralvarme
og varmt brugsvand

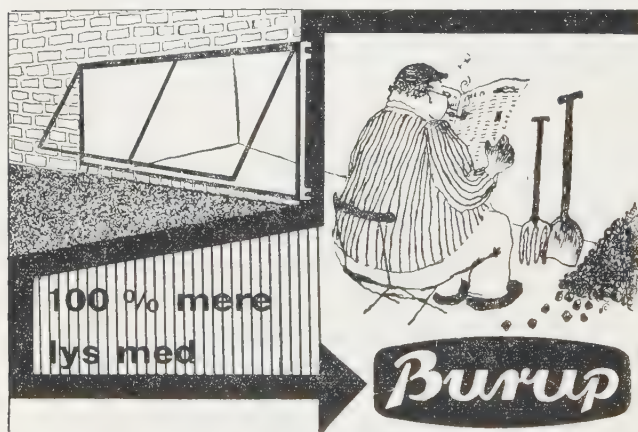

J. Krüger & Søn PUMPEAFDELING

FABRIK OG SALGSKONTOR: STUBMØLLEVEJ 35 . KBH. SV . TLF. VALBY *10775

- anset og velset

KÆLDERVINDUER

100 % mere lys, også ved lave bygge højder, end ikke kitfalsen optager lys

Varmtgalvaniserede specialprofiler giver stor holdbarhed og styrke

Intet træ, derfor er vinduet altid let at åbne og lukke
Ingen hængsler – oplukket hviler med 2 tappe i bøjler på karmen og er aftageligt

Absolut tæt

Let at indmure

... alle kældervindues-ulempen afhjulpet

Rekvirer brochure eller uforbindende tilbud i dag

Burup

Roskilde · Tlf. 99

USA. Tapning bruges så godt som ikke, søm og særlige samlestykker har overtaget denne funktion – trædimensionerne er gennemgående også spinklere end det, vi er vant til. (Jfr. Boligministeriets Produktivitetsfundsudvalgs pjece nr. 6, i redaktion ved SBI).

50 huse om ugen i amerikansk byggeprogram

Det er klart, at disse simple samlinger kan lette en samlebandsteknik, når det drejer sig om opførelse af et større antal eenfamiliehuse af ensartede typer. Et amerikansk firma, Cantor & Goldman, har taget konsekvensen heraf, og i forbindelse med et byggeprogram der omfatter 500 eenfamiliehuse – „Fleetwood Park“ i New Jersey – rationaliseret arbejdsgangen ved fremstillingen af husene, der udføres i bindingsværk, således at det er muligt at færdiggøre 50 huse om ugen med en byggetid på 4 måneder fra støbningen af grunden, til indflytningen kan finde sted.

Tømrerens gode, gamle profil i ny udformning

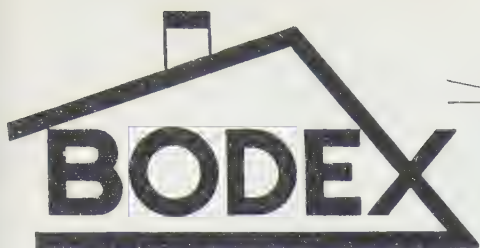
Den organisation, der nødvendigvis må opbygges, og som bl. a. omfatter et savværk på selve byggepladsen er naturligvis betinget af et tilstrækkeligt antal huse. Det amerikanske firma sætter selv grænsen nedad til 100 huse, hvori ensartede komponenter kan indgå, selvom det også kan dreje sig om 2-3 typer. Lignende erfaringer med hensyn til antallet af huse, der er nødvendige, for at en industrialiseret fremstilling på byggepladsen kan betale sig, er også gjort her i landet.

Mens ved den traditionelle fremgangsmåde alle stolper, remme, løsholter etc. skæres i længde, for siden at blive samlet ved det enkelte hus, organiserer man „Fleetwood Park“ løsningen af puslespillet med de mange stykker tømmer på den fælles afbindingsplads. Ydervægge og skillevægge består ikke af så og så mange stykker tømmer og planker, men af et reduceret antal enheder. Disse enheder er grundlaget for samlebandsteknikken. Hele bindingsværkkonstruktionen er under projekteringen delt op i enheder, der er af en sådan størrelse, at de let kan bakes af et par mand og let transporteres fra samlested til byggeplads, enten på lastbil eller med gaffeltruck.

Indledningsvis opbygges på afbindingspladsen et eksemplar af hver enhed, og ovenpå denne samles de andre enheder. Til de tre hustyper i „Fleetwood Park“ arbejder man med ialt 30 enheder.

„Modern times –“

Savskæreri arbejder med enheder på ti. Når alle delene til ti identiske enheder er skåret op, stables de og transporteres af en gaffel-truck til den tidligere færdiggjorte model af samme type. Tømrernes opgave er nu kun at anbringe de tilskårede stykker over den tilsvarende komponent på modellen og foretage samlemensømningen. 50 tømrere er beskæftigede, og hver mand har sin lille del at udføre på samlingen af enheden. På lastbiler eller trucks føres enhederne til byggepladsen, hvor andre modtager dem og tager fa-

BODEX-krydsfiner er limet med en speciel fenol formaldehyd kunstharpikslim, der bevirker, at limfugerne er vandfaste, kogefaste og vejrbestandige og således opfylder kravene for type AX 100 ifølge British Standard specification nr. 1203. BODEX har overfladefiner af gaboon. De indvendige finerer er af dansk gran. Kombinationen af disse to træsorter med relativt lav vægtfylde har vist sig at være absolut gunstig, idet man derved får en krydsfiner, der vil holde sig plan og kun „arbejde“ lidt. BODEX-krydsfiner har derfor stor stabilitet.

BODEX fremstilles i tykkelserne: 6, 9, 12, 16, 19 og 22 mm i standardstørrelsen 254 × 122 cm. Desuden kan på bestilling leveres 244 × 122 cm og 230 × 122 cm.

**PINDSTRUP MOSEBRUG
SAVVÆRK OG EMBALLAGEFABRIK**

Amager Industrigård, Lergravsvej, København S. Rådgivende ingeniør: Rüttgers & Ormstrup, Nikolaj Plads 5, København K.

8 stk. Esso emulsionsoliefyr, type E-6, monteret på 2 stk. 52 m² K.S. kedler og 2 stk. 58,5 m² K.S. kedler. Opvarmet areal 15.000 m².

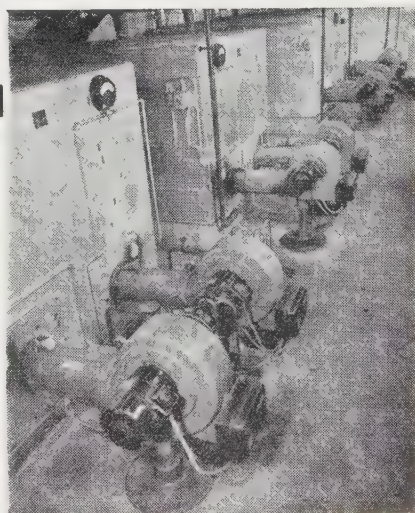
ESSO's Gilbarco afdeling står til rådighed med alle oplysninger.

GILBARCO OLIEFYR

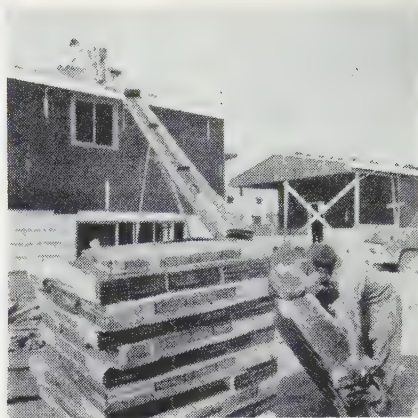
**En af de mange
virksomheder
der valgte**

- det bedste anlæg
- den bedste installation
- den bedste service

GRECO DØRE

FABRIK
N. HELMER HENRIKSEN
KYSTVEJ AARHUS TELF. 24700
FORHANDLERE OVERALT I DANMARK

Tagbeklædningen – „shingles“ – føres med transporter op på taget

Den udvendige beklædning påsømmes på klink. Læg mærke til stilladset, der ved hjælp af bevægelige knægte kan bevæges op eller ned

Fibo BETON KLINKER

– de lette og stærke betonklinker med den ubrudte cellestruktur –
ER VÆRD AT ARBEJDE MED
leveres i sorteringerne 0-3, 3-10 og 10-20 mm — Forsendelse overalt
Tal med Deres forhandler om FIBO

1/2 FISKBÆK BETONKLINKERFABRIK
FISKBÆK PR. HERBORG
TLF. HERBORG 12

på opstillingen. Bjælkelag og fodrem anbringes først, så følger i hurtig rækkefølge ydervægs- og skillerumsenheder, spær og tagbeklædning.

Denne sidste, der består af de også herhjemme kendte „shingles“, der af trucks afleveres i afpassede bundter ved hvert enkelt hus for derefter pr. transporter at blive ført op på taget. Straks efter opstilling af ydervægsenhederne og isætning af døre og vinduer, påsømmes isoleringsplader, der også er bragt til bygningen i netop det nødvendige kvantum, og anbringelse af den udvendige, endelige beklædning fortsætter umiddelbart. Denne beklædning består af en type asbest-cement plader, ca. 1 m lange og ca. 30 cm brede, der sømmes på klink. „Colonial Style...“.

De øvrige fag følger naturligvis lige i hælene på tømmerne, og man mener at have gjort den erfaring, at det hurtige tempo med opstillingen af huset, også smitter af på udførelsen af f. eks. installationer.

„Fleetwood Park“-husene indeholder foruden opholdsstue, køkken, baderum m.v. 3 eller 4 soveværelser/kamre og sælges for ca. \$ 14.400 til \$ 15.600. Det kan lyde af meget i danske penge, men købekraften taget i betragtning, får amerikaneren et veludstyret moderne hus for, hvad der hos os vel ville svare til mellem kr. 50.000 og kr. 55.000.

SBI-TT

KLARITON - et kvalitetsprodukt fra STELLING

Vægge skal være KLARITON matte ...

og fri for generende glanslys. Vægge skal være glatte, så de er nemme at holde rene. Vægge skal have kulører, som danner en fornem kontrast til møbler og malerier - kort sagt - vægge skal være Klaritonmalede.

Lad maleren og farvehandleren fortælle Dem om Klariton's mange fordele!

Mange millioner
løbende fod
om året...

JUNCKERS *Tarket*

IFÖ KOMBINATIONSKLOSET med påmonteret stopventil

- overflødigsgør sædvanlig cisternehane
- giver enklere, smukkere og nemmere installation
- er drejelig for rørtilslutning fra alle sider
- billig i anskaffelse
- godk. af Københavns Vandforsyning

Generalagentur:

MAX SIBBERN

SVANEMØLLEVEJ 122 • HELLERUP • HE.5555

Silikonat

mod Regn og Fugt
til Mur- og Tagsten m. m.

V. Meyer

BYGNINGSMATERIALER

NIELS JUELS GADE 9 KØBENHAVN K. MINERVA 3325

Ny udgave af bogen om Arne Jacobsen

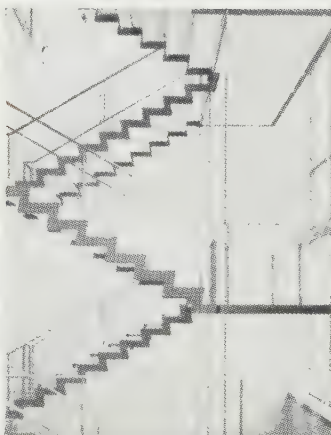
Indholdet i denne ny udgave af bogen om Arne Jacobsen er udvidet med mange eksempler på arkitektens seneste arbejder, således at bogen nu er ført a jour og giver et godt overblik over Arne Jacobsens virksomhed fra 1958 til i dag.

Bogen om Arne Jacobsen er redigeret af arkitekt Johan Pedersen og udsendes af Arkitektens Forlag, Bredgade 66, København K.

Bogen er nu på 119 sider og koster indbundet kr. 32,-

fabrik i Ålborg

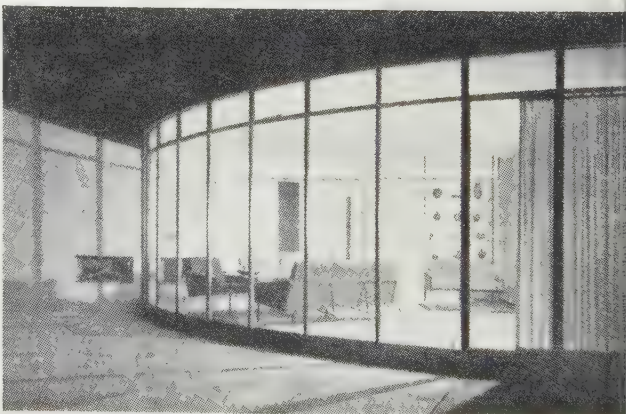

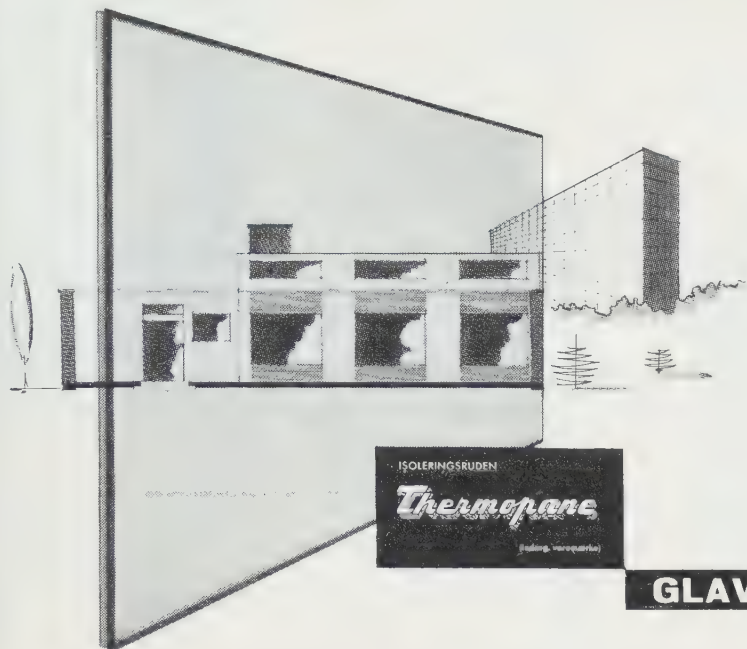
trappe i
Rødovre rådhus

dørgreb

hus på Sjællands Odde

*Den hermetisk lukkede
isoleringsrude fra GLAVER
er kvalitetsmærket
mellem ruderne
med navnet Thermopane
og fabrikationsdato*

**Thermopane betyder effektiv og varig
isolering mod varmetab og støj**

GLAVER fabrikationsprogram omfatter

L. O. B. vinduesglas
GCR støbt glas
Spejlglas
Varmeabsorberende glas
Marmorite
Thermolux
Thermopane

THERMOPANE FORHANDLES AF GLARMESTRE OG GLASGROSSISTER LANDET OVER

CORITON

FACADE- OG VÆGFARVE

meget anvendt
yderst anerkendt
betyder økonomi
giver hurtigere arbejdsgang
har størst holdbarhed

SIE *Lak- og farvefabriker*

KØBENHAVN S

Nyborg
VASKERIMASKINER

Vaskemaskiner

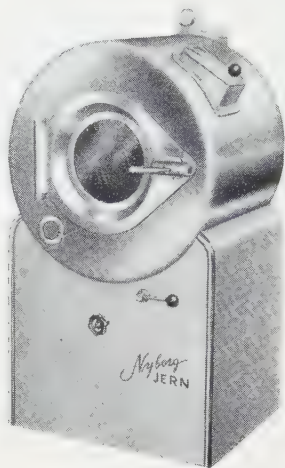
Centrifuger

Tumblere

Strygemaskiner

★

Forlang
brochurer og
tilbud

HANS L. LARSEN
NYBORG JERNSTØBERI

Grundl. 1841

KØBENHAVN: C. 3871
NYBORG: 76

AARHUS: 7 71 72
AALBORG: 3 59 52

*Epokegørende nyhed
for aluminiumstage og facader*

TWN-NITTEN

- ☆ Til vandtæt nitning
- ☆ uden modhold
- ☆ Giver lettere og
- ☆ hurtigere opsætning

Har De fået vor brochure?

Jens Kofods Gade 1 · København K · Minerva *5380

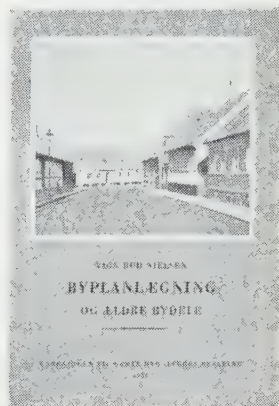
Meddelelse fra

**ARKITEKTENS
FORLAG**

Kontor: Bredgade 66, Køben-
havn K.

Tlf.: Minerva 1290.

Åben: Dagligt kl. 9-17 og
lørdage kl. 9-13.

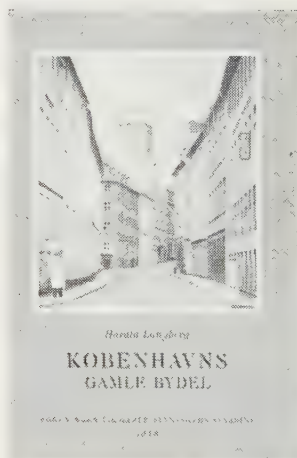

**Byplanlægning og ældre
bydele**

Af Vagn Rud Nielsen
Udgivet af „Foreningen til gamle
Bygningers Bevaring“.

Redegørelse for den ældre be-
byggelses stilling i byplanlæg-
ningen og dens sikring ved
hjælp af byplan- og bygnings-
lovgivningen. Gennemgang af
mange eksempler fra danske
provinnsbyer.

48 sider, 28 illustrationer. Pris
kr. 9,50. Fås i boghandelen og
fra Arkitektens Forlag.

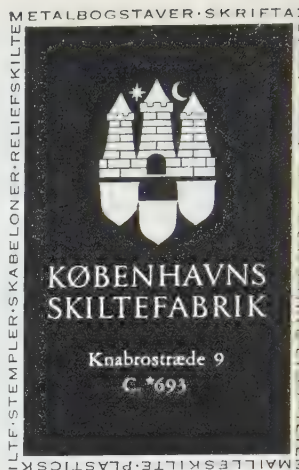
Københavns gamle bydel

Af Harald Langberg
Udgivet af „Foreningen til gamle
Bygningers Bevaring“.

Et varmt forsvar for bevaring
og restaurering af bygningerne
i de ældste bydele. Det beteg-
nes som vanvid at tilintetgøre
disse boliger, fordi de er snave-
sede, forkert malede eller tåbelig-
t møblerede. Mange smukke
gengivelser af gadebilleder og
dygtigt gennemførte restaure-
ringer.

42 sider, 30 illustrationer. Pris
kr. 8,-. Fås i boghandelen og
fra Arkitektens Forlag.

METALBOGSTAVER · SKRIFTA

SIIM

MARCUSSEN

LÆSSØESGADE 11
Tlf. Central 1158
Tlf. Luna 445

CENTRALVARME
Damp · Vand · Luft

HOBENCO A/S, HYLLING
TELEFONER 118 - 125

Rådgiv. ingeniør

- Varme
- ★
- Ventilation
- ★
- Luftkonditionering
- ★
- Kunstig kedeltræk
- m. m.

H. E. SØRENSEN M. af l.

Tidl. afd. leder v. l. Krüger A/S
Katrinedalsv. 35, Vanl., Da. 4874

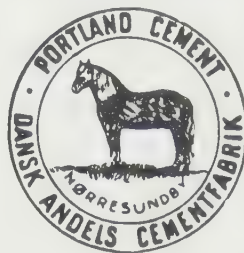
PLASTICFOLIEN
TIL BYGGEINDUSTRIEN

ISOFOL

CEMENTA A/S

KVÆSTHUSGADE 1 . KØBENHAVN
TELEFON: PALÆ 3269

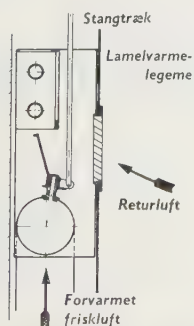
**DANSK
ANDELS CEMENTFABRIK**
NØRRESUNDBY

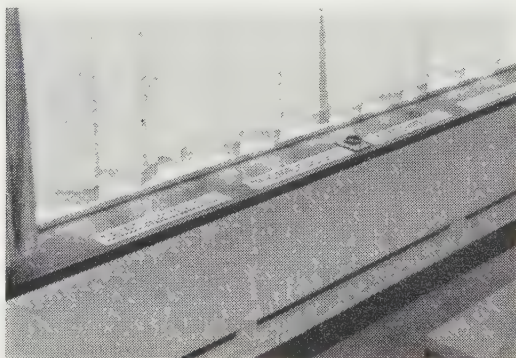
TELEFON AALBORG 2 10 00
TELEGRAMADR. ANDELSCEMENT

G. W.-system MEDIUMPRESS

- ✧ Højeffektivt, kombineret anlæg for varme og ventilation
- ✧ Enkel konstruktion, små dimensioner – særlig velegnet for modulbyggeri

Meget små dimensioner.
Minimum-byggedybde 15 cm.
Minimum-byggehøjde 30 cm

I den nye administrationsbygning i Københavns Lufthavn i Kastrup udfører G. W. Ventilation A/S samtlige Medium Press varme- og ventilationsanlæg. Konstruktionen er valgt dels på grund af de økonomiske fordele (såvel lave anlægs- som driftsudgifter) og dels fordi V. V. kabinettet er så velegnet i moderne modulbyggeri. De små standardelementer kræver meget små byggehøjder og -bredder.

I hele Skandinavien er nu 9000 kabinetter af samme type i drift eller under installation. I Danmark udfører G. W. Ventilation anlæg af samme type bl. a. på Risø, Statsgymnasiet i Århus, Sct. Josephs Hospital og flere andre steder.

G. W. VENTILATION A NØRREBROGADE 39
S Telefon LU na 4850

Under stadsbygmesterens direktorat vil der kunne antages en yngre arkitekt. Stillingen kan søges af arkitekter med afgang eller umiddelbart forestående afgang fra Kunstakademiets arkitektskole. Løn efter overenskomst. Ansøgninger sendes til *stadsbygmesterens direktorat*, Rådhuset, V.

Roskildevej – Rødovre

I den nyopførte ejendom Roskildevej 272 A - hj. af Veronikavej - er lokaler fra ca. 40 m² til ca. 285 m² brutto tilleje. Nærmere oplysninger ved henvendelse til

Sparekassen for København og Omegn

ØKONOMIKONTORET

Niels Hemmingsensgade 24, K
Telf. MI 5740 – lokal 88

PLASTIC

Vi leverer og opsætter plasticstof til vægge
GALON - STIGOLON - ROLAN

- lysægte • tåler slag og stød
- vandtæt • kan erstatte fliser

HENRY GUSTAVSEN

Vægbeklædning

ST. KONGENSGAD 92
BYEN 9330 (3 LEDN.)

KR. NIELSEN & SØN

Maskinsnedkeri . Bygnings- og inventarsnedkeri

Kontor:
Stockflethsvej 11
Tlf. Fasan *7205

Fabrik:
Egegaardsvej 39-45
Rødovre
Tlf. 70 12 69

Meddelelser fra

DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

Bredgade 66, København K.
Telefon *Minerva 1290

Adresseforandringer

Arkitekt Helmer Jacobsen, *bolig* fra Trygsvvej 10, Åbyhøj til Trygsvvej 12, Åbyhøj, telefon Århus 5 82 45.

Arkitekt Per Kyed, *bolig* Bystævnevej 23, postdistrikt skal være Bolbro og ikke Odense. Arkitekt Per Lassen, *bolig* fra Lille Strandvej 12 C, til Skovriderstien 6, Virum.

Arkitekt Jørgen Thye-Andersen, *bolig* Hellerupvej 22, Hellerup – navnet ændret til Jørgen Thye.

FRA TIDSSKRIFTERNE

**Tidsskrifter modtaget
indtil 15. maj 1958**

Deutsche Bauzeitzeitschgift
4/1958

Teater i Köln, arkitekt: Dr. Ing. E. h. Wilhelm Riphahn, Köln. Den store teaterbygning vises med planer af alle etager samt snit, detaljer og fotografier. Byhal (mødelokaler, restauration m. m.) i Nürtingen, arkitekt: Alfred Kicherer, Stuttgart. Garagehus i Kassel, arkitekt Paul Bode. Garagehus i Augsburg, arkitekt: Dipl. ing. Gerd Wiegand. Der Altbauftieg der Autobahn (bjergopkørsel), Dr.-ing. W. Leins. Desuden vises 4 forskellige eenfamiliehuse, heriblandt et af Eva og Nils Koppel og endelig forskellige møbler og andre brugsgenstande.

Havekunst 2/1958

Knud Christensen: Have på Mors. Max Brüel og Sven Hansen: Hillerød kirkegård og Skansebakke. Walter Bauer: Ny kyrkogård i Umeå. I anledning af konkurrencen i Herlev: Formkomplekser? af Arne Levin. Formkompleks? – ja, selvfølgelig, af Erik Mygind. Mellem Tivoli og rådhuset (parkeringspladsen) af Agnete Mygind. Anmeldelse af den tyske bog „Kinderspiel-plätze“.

Form 1/1958

Kort om nyårskort. Paul Reilly: Solisten och serien. Miljögestaltning på avvägar I. Odd Brochmann: Den onde verden. Japansk form. Dag Widman: Mot vidgade insatser. Miljögestaltning på avvägar II. Miljögestaltning på

Malerfirmaet
PETERSEN & ANDERSEN
GRUNDLAET 1896 INDEHAVER SVENERIK RUFF
H. C. ØRSTEDSVEJ 22 B • CENTRAL 2305
KØBENHAVN V

HEINE CHRISTENSEN MALERFIRMA

Fineste referencer

Farveconditionering

Præcision og kvalitet

BELLA *7745

MALERFIRMAET

AXEL SEEHUSEN

Central 3670

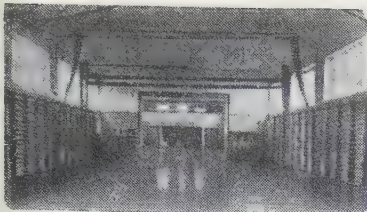
GOTH. 9212
GOTH. 2441

HOVERBY

Malerfirma

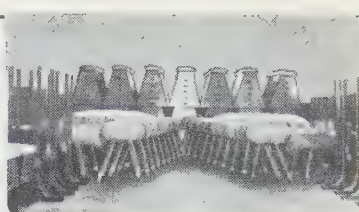
ALLEGADE 23

FIRMA POUL MADSEN DONS

Poststation: Alminde
Godsstation: Kolding
Telefon: Aagaard 200

GYMNASTIKREDSKABER

H. NIELSEN OG SØN · MASKINFABRIK A/S

BRANDDØRE

ALDERSROGADE 37

KØBENHAVN N

TLF. ÆGIR 3303

**5 års
garanti**

PÅ HVER MÅTTE
FRA VOR FABRIK

MATERIALER

Gummilameller med impr.
lister i bøg, teak eller let-
metal

FARVER

sort, rød eller grøn efter
ønske

STØRRELSE

Efter ønske og i højderne
20, 25 og 35 mm (med let-
metal dog kun i 20 og
25 mm)

Forlang tilbud

SYEJBÆK

Lamel Gumminattefabrik's

Svejbæk - Tlf. 55 & 79

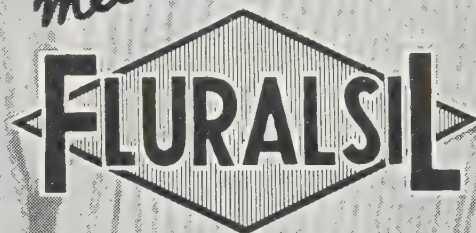
C. H. Jensen, Kaj Munksvej 8, Århus, Tlf. 4 39 88

A. Ramsing, Glentevej 1, Fredericia, Tlf. 1751

Birger Pedersen, Hvidovrevej 277a, Hvidovre,
Tlf. 78 39 23

C. Smidt Johansen, Tycho Brahes Allé 6,
Kbh. S, Tlf. ASta 2992

*Hold Træet sundt
med*

**MOD SVAMP,
RAADDENSKAB
OG HUSBUKKE**

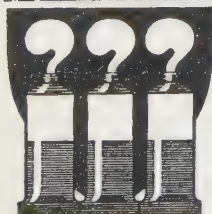
Godkendt af Boligministeriet til Brug
i Statslaanshuse og af Elektricitetsrådet til
Imprægnering af Ledningsmaster

Forhandles overalt af
Trælast- og Bygningsmaterialeforretninger

A. RINDOM

KAMP MANNSGADE 2 · KØBENHAVN V · MINERVA · 2222

MALERFIRMA

**ROBERT
RASMUSSEN**

Skt. Gjertrudsstræde 6
Central 202 og 11.302

Blyindfattede Ruder:

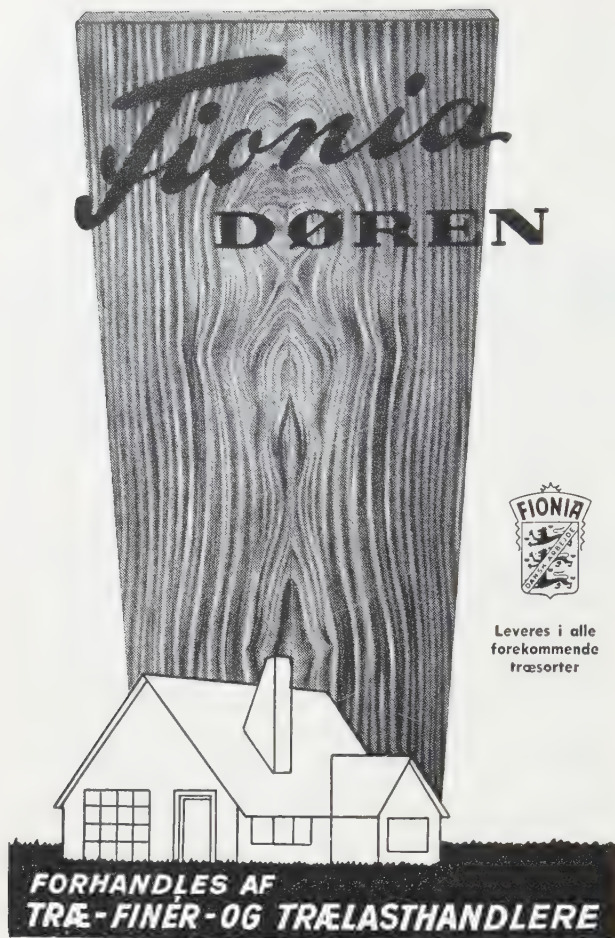
*Antikglas & Kathedralglas
i mange Farver*

Alle Oplysninger

GLARMESTERFIRMAET

C. L. CHRISTIANSEN & SØNNER

Adelgade 31, København K. C. 4123

Fionia
DØREN

Leveres i alle forekommende træsorter

FORHANDLES AF TRÆ-FINER-OG TRÆLASTHANDLERE

Videx
DANSK PATENT

Deres hus
trænger nu til en opfriskning udvendig.

Videx
13 smukke facadefarver, De kan vælge imellem.

Nyt:
Modifarven er svag rosa nr. 13. Brug Videx facadefarver i stedet for kalk. Er vandafvisende. Farvehandlere og byggematerialeforretninger forhandler Videx.

VANDEX-
B. V. Laboratoriet
Mejlgade 47,
Åarhus
Tlf. 26477, 26471

Øst for Storebælt:
Civilingeniør
Jørgen Simonsen,
København
Tlf. Hørsholm 1690

avvågar III. Bo i dag, en bog-anmeldelse af Barbro Wiström. Willy Maria Lundberg og Elisa Steenberg: Turist på Triennalen.

Form 2/1958

Leder: Från helhet till detalj. Cyril Morrow: Form för världshaven (om skibsbygning). Åke H. Hult: Komfort och konsekvens ombord (om indretningen af et nyt last- og passagerskib). Tomaso Maldonado: Vetenskap, teknik, form (Maldonado er en af lederne af Hochschule für Gestaltung i Ulm). Gunnar Jonsson: Elev i Ulm. Konstindustrin snöplog på exportmarknaden. Lugn utveckling på möbelmarknaden. Göran Axel-Nilsson: De tre på Aschebergsgatan (tre kunsthåndværkere).

Plan 1/1958

Regionsplanen för Stockholms-trakten. H. de Shårengard: Vackert och fult i svensk stadsbyggnad. H. Bosaeus: Uppsala stadsområdes regionala inflytande, avgränsning och framtida storlek. Stadsplantävling om bostadsområde i Eskilstuna. F. Larsson: Strukturuomvandlingen i jordbruket under 1950-talet. M. Kullgren: „Brobyggnadskonstens förfall“.

Plan 2/1958

Slopa 50 pct.-regeln. Uppsala gångstad – slutdiskussion: Inlägg av G. Bohman, S. Nordqvist, P. O. Lefvert og E. Tobé. I. Jonsson: Är höghuset modevara eller nödvändighetsartikel? G. Åsvärn: Småstad i storstad.

Werk 2/1958

Dette hæftes hovedemne er arkitekturens og kunstens situation. Redaktøren Benedikt Huber skriver om arkitekturkritikkens opgaver og muligheder, og der gengives et foredrag af Alfred Roth om indhold og form. Derudover bringes et afsnit fra György Kepes' bog "The New Landscape in Art and Science". Desuden vises laboratorier og administrationsbygning for CERN, Centre européen de la recherche nucléaire, Genève. En artikel af Henry van de Velde: Det nye: Hvorfor altid nyt? Eksempler på træsamlinger. En artikel om maleri og skulptur. Yderligere en artikel af Karl Gerstner: Kunst siden Mondrian, med farveangivelser af arbejder af Camille Graeser og Richard P. Lohse.

København:

AMAGER LINOLEUMSFORRETNING
L. BØJE

Amagerbrogade 96

LINOLEUMSLAGERET
Jorcks Passage

A/S EXPANKO
Godthaabsvej 142

EM. MEYER'S EFTF. A/S
Farvergade 15

H. BRAAE JENSEN
Julius Blomsgade 16

C. RIIS-BONNE LINOLEUM A/S
Chr. den 9s gade 3

CHARLES CHRISTENSEN
Smallegade 2

AUGUST BALSLOW
Østerbrogade 109

P. RASMUSSEN & SØNNER
Peder Skramsgade 7

CARL PEDERSEN & CO.
Østbanegade 15

Hillerød:

MELSKENS BOLIGUDSTYR A/S

Slotsgade 47

O. PEDERSEN

Gl. Holmegaardsvej 12

Slagelse:

BRDR. ALBERTSEN A/S
Bredgade 11

Århus:

DANIEL NIELSEN A/S
Østergade 30

MARINUS JOHANSEN & SØN
Immervad 2

LINOLEUMSEKSPERTEN
Skovvej 3

ARTHUR BLEGVAD
C. F. Jessensvej 5

EXPANKO-ÅRHUS A/S
Rosensgade 22

Aalborg:

SVEND HANSEN
Danmarksgade 3

Odense:

P. SCHWARTZ-SØRENSEN
& CO.

Vestergade 78

MARIUS HANSEN
Grønnegade 13-15

FA. LINOLEUM-HANSEN
Jernbanegade 8

ODENSE KORKISOLERING
Vesterbro 10

Rudkjøbing:

JENS OLESEN
Spodsbjergvej 48

GULVBELÆGNING

MYNSTERSVEJ 12
VESTER 9982

★
»Silkeborg«
Patentvinduer og -Døre

Firma FR. MADSEN
Indehaver THORVALD MADSEN

Tømrmester og entreprenør
Maskinsnedkeri

* Udstiller på Akade-
misk Arkitektforenings
permanente udstilling i
København

Telefon 298 og 868, Silkeborg

E. PIHL & SØN Uraniavej 12
Murer- & Entreprenørfirma

Indehavere

C. Pihl & K. Langvad, *Civilingeniører*

C. MØLLMANN & CO.

MALERMESTRE

NØRREGADE 18

TLF. MINERVA 1404

Monies & Andersens Eftf. A/s

K. K. L. Simonsen's eftf.

Centralvarme, sanitære installationer, højtryksledning

Frederiksborggade 22, K
Tlf. Central 1325 – Byen 9432

TØMRERSVENDENES AKTIESELSKAB

Alt tømmerarbejde udføres

DEGNEMOSE ALLÉ 28 TELEFON BELLA 7170

DAFOLEUM

★

-det stærke
GULV

A/s DANSK ASFALTFABRIK

Ø. Teglade 7, SV . Tlf. Hilda 1648

Odense
Tlf. 3681

Aarhus
Tlf. 33844

Nysted
Tlf. 871188

★
PATINAT

**KOBBERFARVE TIL ETERNIT -
BETON - SORTE OG GALV. PLADER**

Patinat sprøjtes eller stryges på med pensel.
Patinat er elastisk og har stor vedhæftningsevne, selv
på arbejdende underlag.
Patinat får efterhånden ved luftens indvirken kobbers
irgrønne fornemme udseende.
Brochure tilsendes på forlangende ved henvendelse til:

Eneforhandler for Danmark

A/s WILLIAM BOAS

Frederiksgade 11, K . C. *236

A. BARTHOLDY & SØN

TØMRERMESTRE
ENTREPRENØRER

JUNGGREENSVEJ 8, TLF. DAMSØ 1809-435

K.T. DAMGÅRD-JENSEN

TELEFON *315 55 • ÅRHUS • ROSENKRANTZG 12
LYSKOPI • ZINKTRYK • TEKNISK FOTO • MASKINSKRIVNING

L.A. LARSEN & SØN

Blikkenslager og aut. gas- & vandmester
LØNGANGSTRÆDE 21

Telefon Byen 6946

anbefaler sig med alt til faget henhørende

Aktieselskabet

V. M. BROCKHUUS

Bygnings- og inventarsnedkeri
57, Gl. Køgelandavej, Tlf. C. 11.012

J. Chr. Petersen Papirhandel

TELF. C. 243

Specialitet:
TEGNEARTIKLER

ETERNIT

SPØRG VENLIGST

MARTINIT A/s

HILDA *2525

PREVENIT

SE SIDE 77 I SUPPLEMENT TIL GB3

Werk 3/1958

Hæftets hovedemne: Bygninger for industrien, med schweiziske, tysk, italienske og finske eksempler.

Werk 4/1958

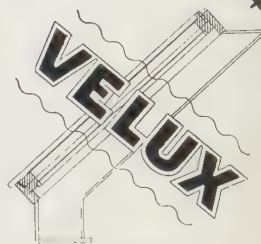
Hæftets hovedemne er *Byggeri i Israel*. Som eksempler vises: By- og egnsplanlægning i Israel, administrationsbygning i Tel-Aviv, kulturcenter i Tel-Aviv, universitetsbyen i Jerusalem, auditorium i Rechovoth, hospitaler i Kfar Saba og Rechovoth, sportsinstitut i Tel-Aviv og friluftsbad i Tel-Aviv samt synagogen i universitet i Jerusalem.

H. P. OLSEN & SØN

Garmester

Klosterstræde 21, K
BY 1168

OVENLYSVINDUER

Se **HFB** 15 side 84, 988-89

V. Kann Rasmussen & Co
- Velux A/s

Maskinv. 4, Søborg, Tlf. *Sø. 6570
Station: Buddinge

STEEN NIELSEN

MALERMESTER

TELEFON EVA 4955

Vesterbrogade 15

**LUFT-
VARME**

HEKLA KEDELFABRIK
KØBENH. NV. ÆGIR 2870

STILLING SØGES

Ung kvindelig engelsk arkitekt, alsidig uddannet på London tegnestue, søger stilling på arkitekttegnestue i København fra august. Billet mrk. 940 til *Arkitekten*, Bredgade 66, K.

Yngre arkitekt M.A.A., alsidig uddannet og med særligt kendskab til skolebyggeri søger beskæftigelse ved planlægning, research el. lign. Billet mrk. 941 til *Arkitekten*, Bredgade 66, K.

STILLING TILBYDES

Arkitekt. Til projektering af hospitalsbyggeri o. l. søger erfaren og selvstændigt arbejdende medarbejder med afgangseksamen fra akademiet. Skriftlig henvendelse med referencer. Poul Clausen, arkitekt M.A.A. Rosenvangenets Sideallé 3, København Ø.

DUPLIKERING

Byggebeskrivelser, referater og renskrivning af statiske beregninger. Duplikeringsbureauet Dania, Central 6717.

Zinktryk og Lysttryk
*Byen 7457 - Byen 3514

ATELIER ALFA
Lyskopieringsanstalt
Frederiksborggade 1

A. P. ANDERSEN

MURERMESTER . ENTREPRENØR

Godthåbsvej 110
København F

Kontor: Tlf. Fasan 1991
Privat: Tlf. Fasan 7695

Glarmester **K. GUHLE's EFTF.**

J. Søndergaard Hansen

Bygningsarbejde, Reparation,
Blyvinduer, Spejle,
Lager af alle Glassorter

Nyhavn 31 København K **Telefon Central 7669**

HOLGER THAARUP

MALERMESTER

CHARLOTTENLUND
JÆGERSBORG ALLE 19
TELF. ORDRUP 618

BRDR. CARNERA

GRUNDL. 1902

**Mosaik
Terrazzo
Cementvarer
Granitogulve**

KONTOR:
Ndr. Fasanvej 99 . Goth. 8007
FABRIK:
Kastanie allé 14 . Damsø 4265

* **LAURIDS JENSEN & Co's Fabrik C. 2410** LÆRKEVEJ 15 KØBENHAVN NV

(S LEDNINGER)

FABRIKEN GRUNDLAGT 1919

INDEHAVER FABRIKANT LAURIDS JENSEN

Vi udfører: Metal- og smedearbejde
Trukne metalprofiler
Markiser
Montering af
fødevarebutiker

HANS KONDRUP

TØMRERMESTER

MASKINSNEDKERI

Vangedevej 44, Gentofte 7110 & 7109

Til: SKILLERUM
LOFT, INDSKUD
GULVUNDERLAG
VÆG OG TAG

GE *4500

Dimensioner: Tykkelse 5 cm, bredde
122 cm. Alle længder indtil 500 cm

BIERREGAARD & CO
MALERFORRETNING
TLF. AARHUS 22061

Lars Jørgensens Enke

v/ H. M. Jensen Brydegaard

BYGNINGS-, INVENTAR- OG MASKINSNEDKERI

Wesselsgade 20 . København N . Telf. Central 4647

*

FRODE OLSEN & CO. A/S

Maskinsnedkeri -:- Bygnings- og Inventararbejde
ØRESUNDSVEJ 145 -:- TELEFON: CENTRAL 592

Peter Johansen

Tømrermester

Runebergallé 22
Tlf. Søborg 145 - 1729

MUNCH-CHRISTENSEN & CO.
HARSDORFFSVEJ 8
TELEFONER: CENTR. 3314
OG VESTER 3314

MURERSVENDENES AKTIESELSKAB

TIKØBGADE 9
C. 6416

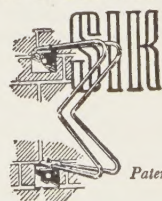
BYGNINGSSNEDKERNES A/S

Hillerødgade 80 — København N

Maskinsnedkeri og Listefabrik

Alt Bygningsarbejde udføres **Telefon 14769. 11284**

SIK CYKLESTATIV

Patent

anvendes overalt i landet
af forsvaret, skoler, bolig-
foreninger m.fl. Montage i
kælder, på facade og som
fortovstativ.

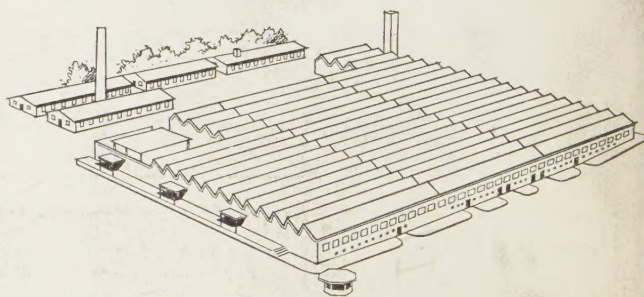
R. Jørgensen
Strandvejen 8A
Aarhus 3 47 76

*-da klinger i muld
det gamle guld...*

*F*ra en plet jord på Als har der i løbet af et kvart århundrede rejst sig en virksomhed, der i dag omspænder hele jordkloden - fra den ene mand i 1933 til 3000 i dag - fra et værksted på 25 kvadratmeter til et fabriksareal på 50.000
- det er **DANFOSS**

Produktionsprogrammet omfatter automatiske kontrolapparater og hermetiske kølekompressorer, hvoraf 80 % eksporteres til 73 lande verden over, - en eksport der alene i jubilæumsåret hjemtager mere end 100 millioner kroner i udenlandsk valuta. Så mange mennesker brødfødes - og så meget bliver der skabt - på et areal på små 10 tønder land
- det er **DANFOSS** i dag

Danfoss

FABRIK FOR
AUTOMATISKE
KONTROLAPPARATER
NORDBORG

1933 - 1958

